

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

KLIMA SPECIÁLNÍ ŠKOLY V MOSTĚ

CLIMATE AT SPECIAL SCHOOL IN MOST

Bakalářská práce

**Vychovatelství
Kombinované studium**

PRAHA 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně pod vedením
Doc. PaedDr. Stanislava Bendla, Ph.D

V práci jsem použil/a informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 5. 4. 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Velice děkuji vedoucímu práce Doc. PaedDr. Stanislavu Bendlovi, Ph.D. za odborné vedení a čas, který mi věnoval. Ráda bych také poděkovala všem respondentům, kteří mi poskytli informace potřebné k mému výzkumu.

Název práce: Klima Speciální školy v Mostě

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Klima Speciální školy v Mostě“ se podrobně zabývá problematikou klimatu na této škole. V teoretické části jsou uvedeny pojmy jako je škola, učitel, žák nebo klima školy. V praktické části je detailně popsána Základní škola speciální v Mostě a jsou zde uvedeny některé projekty, které klima školy ovlivňují. Ve výzkumné části práce jsou pak za pomoci grafů a jejich analýzy hodnoceny odpovědi respondentů.

Klíčová slova

Klima školy, třídní klima, speciální škola, učitel, žák.

Title of bachelor work: Climate at Special school in Most

Abstract

Bachelor thesis entitled "Climate Special School in Most" deals in detail with the issue of climate at this school. In the theoretical section provides concepts such as school, teacher, student or school climate. The practical part is described in detail Special Elementary School in Most and there are some projects that affect the climate of the school. In the research part of the thesis with the help of graphs and analysis assessed the respondents' answers.

Keywords

School climate, class climate, special school, teacher, student.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. PROBLÉM A CÍL PRÁCE	7
2.1 Problém práce	7
2.2 Cíl práce.....	7
3. TEORETICKÁ ČÁST	8
3.1 Škola	8
3.2 Prostředí školy a interpersonální vztahy	9
3.3 Učitel.....	10
3.4 Odborná kvalifikace pro výkon učitelské profese.....	11
3.5 Žák, osobnost žáka.....	12
3.6 Klima školy.....	13
3.6.1 Klima a jeho determinanty.....	15
3.6.2 Klima a jeho typy.....	16
3.6.3 Učitel – tvůrce klimatu třídy	17
3.6.4 Žák – tvůrce klimatu třídy	19
3.6.5 Zkoumání klimatu třídy	20
3.6.6 Možnosti ovlivňování a zlepšování klima ve třídě a škole	23
4. PRAKTICKÁ ČÁST	26
4.1 Základní škola speciální, Základní škola praktická a Praktická škola.....	26
4.2 Případová studie.....	27
4.2.1 SWOT ANALÝZA.....	27
4.2.2 Analýza klimatu Základní školy speciální v Mostě.....	29
4.3 Výzkum.....	34
4.3.1 Popis výzkumu.....	34
4.3.2 Interpretace získaných dat	35
4.3.3 Souhrn a analýza výsledků výzkumu.....	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM LITERATURY	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

1. ÚVOD

Klima školy a školní třídy je v pedagogice velmi zajímavé a stále aktuální téma, jelikož jsou na školy kladeny stále větší požadavky a také se vyvíjí snahy o to, aby bylo klima třídy a školy pro žáky i pedagogy pozitivní, aby se ve škole cítili pokud možno všichni dobře. Za tímto účelem se realizuje v českých základních školách řada aktivit, které zpříjemňují žákům jejich pobyt ve škole. Jedná se jak o akce s celostátní působností, tak o akce dle zaměření školy a nápadů jejích pedagogů a vedení školy.

Tématem této práce je klima školy na Základní škole speciální v Mostě. Toto téma bylo zvoleno z toho důvodu, že je autorce práce velice blízké, jelikož se již osmým rokem věnuje práci na této škole. Tuto svou práci má ráda a z tohoto důvodu si toto pedagogické téma vybrala pro napsání své bakalářské práce.

V teoretické části bakalářské práce budou stručně popsány základní důležité pojmy, například škola, učitel nebo žák. Dále zde bude psáno o klimatu školy a klimatu školní třídy, o faktorech, které klima třídy ovlivňují a o možnostech, jak klima třídy a školy ovlivnit. V praktické části práce bude provedena případová studie základní školy speciální. V úvodu kapitoly bude psáno o Základní škole speciální, Základní škole Praktické a Praktické škole v Mostě. Popisovány a analyzovány budou hlavní účely, pro které byla škola zřízena, jaké poskytuje vzdělávání, kolik je na škole tříd a učitelů a jak je materiálně vybavena. Dále bude v této části práce věnována pozornost základní škole speciální, ve které autorka bakalářské práce pracuje a jejíž klima je předmětem výzkumu této případové studie. Zároveň zde bude analyzováno, jakým způsobem se snaží pedagogičtí pracovníci ovlivňovat klima školy a uvádím některé z akcí a projektů školy.

Cílem této práce je zjistit, jaké je klima na Základní škole speciální v Mostě, jaké faktory toto klima ovlivňují a jak lze klima naší školy zkvalitnit. Také se v práci snažíme zjistit odpovědi na dílčí pedagogické otázky jako například: Jaké jsou vztahy mezi učiteli? Má škola odpovídající vybavení? Cítí se žáci ve škole dobře?, aj. Dalším cílem práce je posouzení celkového prostředí školy prostřednictvím vnímání jeho činitelů (učitelů, žáků a rodičů) a srovnání názorů všech skupin respondentů.

2. PROBLÉM A CÍL PRÁCE

2.1 Problém práce

Definovaným problémem této práce je klima Základní školy speciální v Mostě. Práce má zjistit, jaké je klima v této škole a jak klima školy vnímají učitelé, žáci a rodiče?

2.2 Cíl práce

Cílem této práce je zjistit, jaké je klima na naší škole, jaké faktory toto klima ovlivňují a jak lze klima naší školy zkvalitnit. Práce by měla přinést také odpovědi na dílčí pedagogické otázky jako například: Jaké jsou vztahy mezi učiteli? Má škola odpovídající vybavení? Cítí se žáci ve škole dobře? Považují rodiče tuto školu za kvalitní?

Dalším cílem práce je zhodnocení celkového prostředí školy prostřednictvím vnímání jeho činitelů (učitelů, žáků a rodičů) a porovnání názorů všech skupin respondentů.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Škola

Školství v českých zemích má velmi dlouhou tradici. První školy vznikly na počátku vzniku českého státu v 10. Století. Od té doby prošly mnoha reformami a dostaly svou současnou podobu. V České republice je povinná školní docházka stanovina na devět let.

„Škola nevisí ve vzduchoprázdnu, ani se netyčí na krunýři želvy, která zase stojí na čtyřech slonech, ale existuje v jakémsi širším systému. Snaží se co nejlépe plnit své úkoly, přestože má své zadání zvenčí a zároveň své autonomní záměry, které jsou někdy i protichůdné. Reaguje na náměty ze svého okolí a zároveň na požadavky svých členů. Škola, byť je spojena s jinými školami stejným zákonným rámcem i sociokulturními podmínkami, se nebude nikdy úplně podobat druhé, a to je jistě dobře.“ (Čapek R., Třídní klima a školní klima, 2010, s. 199)

Na školu se musíme dívat z mnoha pohledů. Zatím co pro žáky je to převážně prostředí, které jsou nuceni navštěvovat a pro rodiče místo, kam mohou svěřit své dítě bez obav a nechat jej vzdělávat, pro zaměstnance školy je to hlavně prostředí, kde denně pracují a pro které je dobré klima obzvláště důležité. Pracují v ní, řeší různé problémy a ještě se snaží vzdělávat žáky.

„Pozitivní prostředí není dáno prostorami samými, ale pohodu prostředí vytvářejí lidé, kteří v tomto prostředí pracují a toto prostředí navštěvují“ (Čapek R., Třídní klima a školní klima, 2010, s. 203).“ K tomu je potřebné, aby došlo ke zkvalitnění komunikace mezi lidmi a jejich kooperace, a aby práci vhodně doplňovaly relaxační aktivity. Prostor školy by měl být pro všechny příjemným, a napomáhat tak vytváření vhodného klimatu uvnitř školy.“

Školu a její prostředí ovlivňuje mnoho faktorů. Mezi nejdůležitější patří například společné cíle, demografie, složení pedagogického sboru, složení žáků nebo schopné vedení.

Čapek uvádí, že „škola by měla usilovat o spokojenost u všech kategorií účastníků, aktérů školního života (Čapek, 2010, s. 215).“ Škola tedy nemůže podporovat pouze učitele a potlačovat názory žáků a studentů. Nemůže také podléhat tlaku některých rodičů a zaměřovat přípravu na úzkou skupinku studijních žáků. Ředitel nesmí potlačovat kreativitu svých učitelů a považovat školu za svou firmu, stejně tak není možné, aby se učitelé báli svých studentů a nevyžadovali pravidla a řád.

Nový systém vzdělávání by měl být založený na aktivní účasti žáků, na jejich tvořivosti, na nových vyučovacích metodách a strategiích učitelů. Aby nový systém vzdělávání mohl začít na školách fungovat, je třeba k tomu mít i odpovídající klima (přátelskou a motivující atmosféru), otevřené vztahy, vybavení prostory a další potřebné zázemí. Škola by se tedy měla zabývat otázkou, zda jsou její stávající podmínky vyhovující, případně se zamyslet nad otázkou, co je potřeba změnit.

3.2 Prostředí školy a interpersonální vztahy

Spokojenost učitelů v jejich profesi se začíná odvíjet již od počátečních dojmů, které je provázejí při nástupu na první učitelské místo. K tomu, aby se učitelé cítili na škole dobře, přispívá především klima dané školy, které má učitelům dávat relativní klid, jistotu, pocit důvěry a sebedůvěry. Klima škola má přinášet také prostor pro iniciativu a tvůrčí nadšení a umožnit učitelům účast na rozhodování, které se týká organizace a chodu školy a především vzdělávací koncepce školy. Příznivé klima ve škole se vždy zakládá na interpersonálních vztazích, které zahrnují několik úrovní: vztahy mezi učiteli a žáky, vztahy mezi učiteli a rodiči, vzájemné vztahy mezi žáky, vztahy mezi učiteli a personálem, vztahy mezi vedením sociálními partnery. V těchto vztazích hraje velmi důležitou roli především soudržnost, solidarita a součinnost uvnitř pedagogického sboru a také vně s vedením školy. Ostatní úrovně vztahů jsou odvozené a jejich kvalita tedy závisí spíše na stylu řízení a kvalitě primárních vztahů ve škole.

Rovněž fyzické prostředí školy patří k významným faktorům spokojenosti. Každý učitel totiž potřebuje dostatek fyzického prostoru pro dosažení pracovního pohodlí. Systém odborných pracoven a kabinetů, které existují spíše ve velkých

školách, této podmínce zcela vyhovuje. Na druhé straně je potřebné vidět, že v praxi často dochází k izolování učitelů, kteří spolu přestávají komunikovat tváří v tvář, setkávají se společně výhradně jen na pedagogických radách. Sborovny tak zůstávají opuštěné a jejich původní funkce se bohužel vytrácí. Většině učitelů vyhovuje spíše intimita kabinetů, jiní zase pociťují izolovanost a odcizování. Ačkoliv v komunikaci ve škole funguje intranet jako zdroj vnitřních informací, nenahradí tato komunikační technologie v mnoha situacích přímé osobní kontakty.

„Vybavenost školy lze považovat také za důležitý zdroj spokojenosti ve škole. Zahrnuje nezbytné pomůcky, materiál, přístroje i stroje, média pro informační a komunikační technologie, knihy a další studijní materiál. Nedostatečné vybavení vytváří bariéry pro efektivní výuku a omezuje učitele v uplatňování moderních didaktických koncepcí. Takové podmínky nutně vyvolávají nespokojenost v profesi (Vašutová, 2004, s. 52 - 53).“

3.3 Učitel

Učitel, jiným slovem pedagog, je hlavním činitelem výchovně-vzdělávacího procesu. Učitel napomáhá procesu vzdělávání. Kvalitní učitel předává své znalosti, motivuje žáky, vytváří dobré klima a snaží se žákům předávat své morální hodnoty. Učitel se také snaží o kladný vztah ke svým žákům, naslouchá a přistupuje k nim individuálně, dle potřeb dítěte. Na speciálních školách, kde se vzdělávají děti s handicapem, je individuální přístup pedagoga obzvláště důležitý. Musí se částečně vžít do pocitů svého žáka a pomáhat mu. Každý handicap vyžaduje jiné zacházení a jiný přístup pedagoga k výchovně-vzdělávacímu procesu. Většinou pedagog na speciálních školách vzdělává podle individuálního programu určeného na míru žáka s postižením. Učitelé pojmají v mnoha případech své povolání jako poslání.

„Učitelé nejsou v životě dítěte zástupci rodičů, ale určují svou odpovědnost za výchovu a vzdělávání dětí a mládeže vzhledem ke společnosti, neboť uvádějí žáky do společenského života a do společně žitého světa. Význam jejich činnosti je značně široký, neboť úspěšnost či neúspěšnost socializačního působení vytváří další

předpoklady pro rozvoj společnosti či v horším případě pro její stagnaci.“ (Vališová, 2007, s. 16)

Pro učitele je důležité vědět, jak je svým okolím hodnocen. Žáci hodnotí na učiteli především vstřícnost, nadřazení loajálnost ke škole, kolegové ochotu spolupracovat a pro rodiče jsou důležité hlavně schopnosti naučit. Je těžké toto hodnocení spojit a podle toho soudit, jaký je kdo učitel. Myslím si, že pedagog musí mít dostatečné sebevědomí k tomu, aby dokázal čelit i případné kritice z některé ze zmíněných stran. Základem je hlavně vlastní přesvědčení, že právě já jsem dobrý učitel a odhodlání k tomu, dále se vzdělávat a naslouchat starším a zkušenějším kolegům. Proces sebehodnocení a uvědomování si vlastní ceny nemá svůj počátek, ani konec. Je to dlouhodobý proces, který se neustále vyvíjí a může se měnit. Každý pedagog by měl dbát na to, aby jeho obraz v očích okolí byl kladný a přibližoval se té představě, kterou o sobě, jako o profesionálovi, má on sám. Velká část vyučování a učení se totiž děje prostřednictvím sociální interakce, kdy učitel interaguje s jednotlivými žáky a s jejich skupinami a děti interagují také mezi sebou. Z tohoto důvodu má pro učitele velký význam sociální chování, zejména ve třídě, ale také tam, kde dochází ke styku mezi lidmi umožňujícímu získávání poznatků a učení. Fontana k tomu uvádí, že *„čím lépe učitelé tomuto chování rozumějí, tím lepší prostředí pro učení mohou poskytovat dětem* (Fontana, 2003, s. 275).“

3.4 Odborná kvalifikace pro výkon učitelské profese

Kvalifikace učitele se utváří již při studiu na vysoké škole, pokračuje získáním pedagogické praxe, zkušenostmi a prohlubuje se dalším vzděláváním.

Plně kvalifikovaný pedagogický pracovník by měl vyhovovat standardizovaným požadavkům, které jsou stanoveny a garantovány zaměstnavatelem, kterém je stát reprezentovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Nadstandardní, tj. vyšší kvalifikace je spojena spíše s kariéřním a funkčním růstem a vyžaduje další vzdělávání a praktickou zkušenost pedagogického pracovníka *„Vstup do profese by měl*

být podmíněn prokazatelností předpokladů pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, které stanoví zákon (Vašutová, 2004, s. 38).“

Podle mého názoru jsou bohužel poznatky získané na vysoké škole nepřiliš použitelné při běžné výuce. Dobrým učitelem se člověk stává až získáním pedagogických zkušeností. Teprve po několika letech je schopen s klidem a rozvahou vyhodnotit případné kázeňské problémy, s jistotou postupovat podle řádu školy a najít správné řešení problému. Čerstvý absolvent je sice nabitý vědomostmi, ale v reálném světě školního prostředí je nejistý. Především na speciálních školách, jako je ta naše, jsou důležité zkušenosti a praxe. Na naší škole máme žáky s handicapem, kteří potřebují speciální péči a speciální přístup. Dochází k nám žáci s PAS (poruchou autistického spektra), kteří vyžadují individuální přístup založený na zkušenostech a schopnosti umět porozumět. Každé z těchto dětí je jiné a pouze zkušený pedagog dokáže správně vyhodnotit situaci, jak se zachovat, posoudit rozmary dítěte od handicapu a nabídnout správné řešení. Sama za sebe mohu říct, že tyto zkušenosti jsem jako pedagog na speciální škole získávala poměrně dlouho a i dnes, když mám přidělené dítě s jiným handicapem, než znám, není pro mě lehké okamžitě zhodnotit situaci, jak se v určité chvíli zachovat. Důležité je si zdravě věřit a v případě, že si pedagog neví rady, zeptat se zkušenějších kolegů. To jsou základní předpoklady úspěchu. Důležitá je také motivace být lepším učitelem a mít snahu dětem porozumět.

3.5 Žák, osobnost žáka

„Moderní (počítáno od přelomu 19. a 20. století) škola se prakticky více než stovku let potýká s nemalou obtíží: jak zajistit, aby vyučování nesloužilo pouze k osvojování vědomostí a jistých dovedností obsažených v tradičních vyučovacích předmětech (odrazech to příslušných věd), ale též k rozvoji všech složek osobnosti žáka, jeho smyslů, citů či tvořivých schopností i k rozvoji jeho předpokladů pro vytváření dobrých mezilidských vztahů, k rozvoji dovedností kvalitní komunikace atd. Snaží se docílit toho, aby z jejích bran neodcházely suchopárné naučné slovníky. I když dnes – opačný extrém vzešlý právě z různých obran proti encyklopedismu – také občas čelí tomu, aby ji

neopouštěli lidé sice šťastní a otevření, leč nevzdělání.“ (Vališová, Kasíková, 2007, s. 263)

Žákem byl každý z nás, a proto bychom si měli připomenout, že i my jsme měli určité obavy, přání a sny. Byli jsme osobnostmi, které mají svou emocionalitu a temperament. Byli jsme tvořiví, měli jsme různé schopnosti, potřeby a vůli. Chování každého z nás bylo podmíněno charakterem a rolí jako formy existence člověka, v nichž jsme se prakticky nacházeli den co den. A jiní nejsou ani žáci, které máme nyní vzdělávat my. Měli bychom k nim tedy přistupovat stejně, jako bychom si tenkrát přáli, aby se chovali učitelé k nám. Tedy byli k nám přísní, ale spravedliví. Pouze pokud se pedagog dokáže vcítit do role žáka, je schopen mu lépe porozumět a lépe k němu přistupovat. A na přístupu učitele k žákovi je pak postaveno i klima třídy a klima školy. Podle toho, jak se žák cítí ve škole, přistupuje také ke svému vzdělávání. Rozvoj jedince a seberealizace se nemohou projevit v prostředí, kde se necítí dobře.

„Vzdělávání má vybavit člověka tak, aby uměl uplatňovat svá práva a současně plnit povinnosti svobodného občana v demokratické společnosti (Vališová, Kasíková, 2007, s. 266).“ Rozvoj člověka je základním cílem, který je nezbytný jak z hlediska jedince, tak z hlediska společnosti. Celkový tvůrčí potencionál obyvatel každé země tvoří vždy hlavní zdroj jejího rozvoje.

3.6 Klima školy

Školní klima nikdy nevzniká samo, vždy se určitým způsobem vytváří. Musí se posuzovat z mnoha úhlů a jde o dlouhodobý jev.

„Klima školy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání (Čapek, 2010, s. 134).“ Klima školy zahrnuje vzájemnou komunikaci a sociální vztahy, stejně tak jejich vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které jsou těmito aspekty ve škole vyvolávány.

Klima školy vyjadřuje kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, které ve škole probíhají. Všichni mají určité představy o tom, co je ideální škola a jaké

klima má taková škola mít. Pro žáky je to prostředí, kde se budou cítit bezpečně a úspěšně. Pro učitele je důležitá seberealizace, bezkonfliktní atmosféra a pocit uznání za odvedenou práci. A rodiče očekávají vstřícnost učitelů, vhodnou motivovanost žáků k učení se a spravedlivé hodnocení a zacházení s žáky. Do takové školy by všichni chodili rádi. Klima školy tedy vypovídá o tom, jak se jednotliví účastníci školního prostředí ve škole cítí a jak toto prostředí motivuje ke studiu a k práci. Součástí klimatu by měla být určitá pravidla a řád, která všichni znají a respektují a na kterých se sami podílí. Školství také prochází každý rok změnami, které se dotýkají celého prostředí školy a ovlivňují její klima. Tyto změny jsou velice důležité pro udržení pozitivního klimata.

„Školní klima lze měřit a dozvídat se o něm především z výpovědi účastníků – ať již rozhovorem, odpovědí na otázky nebo vyplňováním dotazníku. Mnoho napoví pozorování, účast na životě třídy nebo školy, hry nebo projektivní techniky.“ (Čapek, 2010, s. 135)

Klima třídy tvoří různé faktory. Jsou to faktory související s jednotlivcem (žák, učitel), jeho spokojenost, nezávislost, spontánnost. Dále sociálně-psychologické faktory třídy, například soudržnost třídy, možnost uplatnění všech žáků ve třídě, soutěživost, konflikty třídy a pedagogicko-psychologické faktory, například organizovanost třídy, učitelova snaha pomoci žákům, praktičnost zaměření výuky, řízení třídy.

Výzkum klimatu třídy se opírá o řadu vypracovaných a stále se rozvíjejících metodologických přístupů, například:

- Sociometrický přístup (zkoumá integrovanost třídy, sympatie mezi žáky)
- Interakční přístup (sledování charakteru interakce mezi učitelem a žáky)
- Školně etnografický přístup (zúčastněné pozorování)
- Sociálně psychologický přístup
- Enviromentalistický přístup

Diagnostické metody jsou přímé (pozorování činnosti učitele a žáků ve vyučovací hodině, sledování dění ve třídě na základě předem vymezených kritérií) a nepřímé (dotazníky a posuzování).

Pokud je dobré klima třídy, ovlivňuje to pozitivně také klima celé školy.

3.6.1 Klima a jeho determinanty

Na klimatu školní třídy a klimatu celé školy se podílí řada determinant. Determinanty jsou „ty okolnosti v životě třídy, které mají svůj specifický charakter a jsou relativně svébytné (Švec, 1997, s. 71).“

K těmto determinantám patří:

a) Zvláštnosti školy:

- typ školy a její zaměření (např. základní školy, střední odborné školy, gymnázia),
- pravidla života v dané škole (např. školní řád a jeho dodržování, či postihy v případě nedodržování školního řádu).

b) **Zvláštnosti učitelů** – např. osobnost učitele nebo jeho preferované pojetí výuky, styl výuky, přístup k žákům, apod.

c) **Zvláštnosti vyučovacích předmětů a jednotlivých pedagogických situací** - např. práce v dílnách, práce v laboratořích,

d) **Zvláštnosti školních tříd** – např. školní třída jako celek, charakter skupin ve třídě, vztah učitele a třídy, aj.

e) **Zvláštnosti žáků** - žák jako člen třídy, žák jako individuální osobnost, pohlaví žáka, věk žáka, aj.

Švec rozděluje faktory ovlivňující klima školní třídy a klima školy jako celku do několika skupin. Jedná se o:

1) Faktory související s jednotlivcem (žákem, učitelem) - např. jeho spokojenost, spontánnost, nezávislost, podřízenost aj.

2) Sociálně – psychologické faktory třídy- jedná se např. o možnost uplatnění všech žáků ve třídě, soudržnost třídy, soutěživost žáků, diferencovanost třídy apod.

3) Pedagogicko – psychologické faktory – zde zařazujeme např. variabilitu učebních činností žáků, učitelovu snahu pomoci žákům, zaměřenost výuky a její obtížnost, učitelovo řízení, orientaci výuky, apod. (Švec, 1997).

„Klima třídy, které učitel navodí, může mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatňované při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité (Kyriacou, 1996, s. 79).“

Klima jednotlivých tříd se pochopitelně liší. V některých třídách je možné se setkat s pozitivním klimatem, které učitele a žáky spíše sblíží a vytváří podmínky pro úspěšné plnění školních úkolů a povinností, v jiných třídách je možné cítit naopak negativní klima, které nepříznivě ovlivňuje dění v dané třídě, a které může vést v konečných důsledcích až ke ztrátě motivace, ke špatným učebním výsledkům, či dokonce k neurózám nebo jiným zdravotním obtížím (Pitřha, Helus, 1993).

Pozorujeme, že klima ve třídě má značný dopad např. na sociální vystupování žáků, na jejich stimul k výkonu (s klimatem třídy jde ruku v ruce též výkonnostní postavení třídy, což znamená množství žáků, kteří jsou úspěšní v porovnání s žáky, kteří úspěšní nejsou), na proces učení i na výsledky v učení (Kalhous, Obst, 2002, s. 233).

Odborníci se neshodují ve stanoviscích na tom, kdo je zdrojem klimatu třídy. Někteří z nich si myslí, že důležitým zdrojem jsou žáci, protože především oni vytváří klima své třídy. Další odborníci se domnívají, že na klima ve třídě mají nejzásadnějším způsobem vliv učitelé vyučující v konkrétní třídě, jelikož učitel smí díky svým vlastnostem a svou rolí, jež během vyučování má, podstatně klima ve třídě tvořit.

Dle Průchy se na vytváření klimatu třídy podílejí především:

- způsob zapojení žáků do výuky,
- vyučovací a komunikační postupy, které učitel pro výuku používá,
- sebesplňující předpověď,
- preferenční postoje učitele,
- klima školy (Kalhous, Obst, 2002, s. 397).

3.6.2 Klima a jeho typy

Mikrosociální prostředí třídy je možné sledovat z více hledisek. Jedná se o tato hlediska:

a) Podle typu školy – klima třídy se liší dle toho, zda se jedná o třídu na středním odborném učilišti, na střední odborné škole, na gymnáziu, zda se jedná o státní či nestátní školu, školu církevní, aj.

b) Podle stupně školy – klima třídy je pochopitelně odlišné v mateřské škole, na prvním a na druhém stupni základní školy, na střední či na vysoké škole.

c) Podle zvláštnosti žáků – klima třídy, kde jsou převážně neproblémoví žáci, klima třídy, kde se vyskytují „problémoví žáci“, a klima třídy podle převládající orientace žáků, například třída, kde jsou žáci orientovaní na plnění úkolů, na inovace atd.

d) Podle koncepce výuky – rozlišuje se klima třídy v tradiční škole a klima třídy v alternativní škole (Mareš, 1998).

e) Podle zvláštnosti učitelů – klima třídy, kde vyučuje učitel začáteční, klima třídy, v níž vyučuje zkušený učitel, klima třídy, ve které učitel učí různými vyučovacími styly nebo klima třídy, kde učí učitel s pedagogickými rysy.

f) Podle zvláštnosti prostředí, ve kterém se výuka odehrává – např. zda se odehrává výuka v tradiční učebně či zda se jedná o klima v laboratořích aj.

g) Podle zvláštnosti jednotlivých vyučovacích předmětů – klima třídy při různých typech vyučovaných předmětů, např. klima při naukových předmětech či naopak klima při „výchovách“.

h) Podle zvláštností komunikace, která zprostředkovává sociální kontakt – rozlišujeme klima

při přímé mezilidské komunikaci, klima ve společenství žáků, které je zprostředkované moderní komunikační technikou (např. klima v tzv. virtuálních třídách) (Mareš, 1998).

Prokop uvádí zase spíše typy klimatu jako:

a) Příznivě autokratické – u tohoto typu učitel sám přijímá důležitá rozhodnutí a snaží se vše činit ve prospěch žáka.

b) Příznivě demokratické – tento typ spočívá v organizaci společného rozhodování, které je v zájmu harmonického života celé třídy a školy.

c) Autokratické nepřátelské – učitel přijímá za účelem institucionálního pořádku jednotlivá rozhodnutí sám (Prokop, 1996, s. 39).

3.6.3 Učitel – tvůrce klimatu třídy

Na pojetí učitelské profese se nelze dívat pouze jako na oblast profesních znalostí, ale také jako na složku dovedností, praktických zkušeností a postojů. Zjednodušeně řečeno, učitel by měl zvládat strategii vyučování a výchovy, teoretickým

i praktickým způsobem. Podmínky ve vzdělávání na školách se mění a projevují se zejména změnou vztahů mezi učitelem a žákem. Učitel již nevystupuje jako strašlivá neústupná autorita, ale mění se na pedagoga, který žáka dokáže pochopit, přistupuje ke každému individuálně a ve vzdělání ho podporuje. Učí žáka pracovat s informacemi, obohacuje ho o nové a snaží se, aby žák uměl získané poznatky aplikovat a interpretovat. Obzvláště důležitá je potom role třídního učitele. Ten je hlavním tvůrcem klimatu třídy a klimatu školy. Právě ve své třídě je pedagog nucen vynaložit největší úsilí. Měl by své žáky dobře znát, stát za nimi a podporovat je. Zajímat se o jejich problémy a těžkosti s učením, podporovat jejich sebevědomí a pomáhat jim. Být sociálním vzorem a důležitou dospělou osobou v jejich životě. Je chybou, když pedagog nemá dostatek výukových hodin ve své třídě, nemá tak prostor ke svému klíčovému působení.

„Učitel (zejména třídní) je také povinen se o svěřené žáky co nejlépe starat. To tedy znamená dbát na pozitivní klima ve třídě, podporovat ho a být ve střehu, aby všechny jeho složky byly v pořádku (Čapek, 2010, s. 18).“ Učitel by se také neměl nechat *„uspat zdánlivým klidem na hladině, nýbrž klima ve třídě pozorovat, měřit a interpretovat (Čapek, 2010, s. 18).“* Učitel je povinen rozhodovat ve věcech kázeňského řízení třídy ve prospěch dlouhodobých cílů a ve prospěch celku. Zároveň by měl však pracovat s individualitou svých žáků, skládat z jejich jedinečnosti krásnou mozaiku – určitý fungující mechanismus, který by přinášel všem svým součástkám radost a prospěch.

Žáci si přejí mít učitele hodného a přátelského. Také spravedlivého, který dokáže hodně naučit a který vytváří příjemnou atmosféru ve třídě. Žáci se chtějí cítit bezpečně a nechtějí, aby je jejich učitel zesměšňoval nebo se stavěl do role odměřeného pedagoga. Na gymnáziu jsem měla učitelku na chemii, která mě pravidelně slovně ponižovala. Pokaždé, když mě vyvolala k tabuli, už dopředu komentovala můj výkon s poznámkami, že zkoušení bude zase za pět nebo že mám sice hezkou tvářičku, ale v chemii jsem hloupá. Takové poznámky mě dost stresovaly a ještě dnes si na nepříjemné pocity z tohoto vyučování pamatuji. Správný učitel by měl být profesionál a respektovat různé zaměření svého žáka. Nedávat mu najevo, že je hloupý, pokud mu nějaký předmět nejde tak, jak bychom si představovali. Je důležité brát žáka jako celek

a vždy se ho snažit pochopit. Jedině potom jsem schopný vytvořit dobré klima třídy a ostatní se mohou ve třídě cítit dobře a bezpečně.

3.6.4 Žák – tvůrce klimatu třídy

Žák je nejčastějším zdrojem výpovědí o tom, jaké klima ve třídě nebo na škole panuje. Jeho názor, jako příjemce vzdělávání, je nejdůležitější. Jeho postoj ke škole, žákům i učitelům se logicky během jeho školního působení mění. V mladších školních třídách je struktura třídy především na učiteli, žák se teprve učí poznávat prostředí a své vrstevníky. Ve starších školních třídách dochází k rozvoji osobnosti a žák se začleňuje do společenského prostředí. Dítě v tomto období má potřebu autority, chce přimknout k silné osobnosti. Většinou to bývá právě učitel. Ve středoškolských třídách jsou už téměř dospělí jedinci. Mladí lidé hledají své životní hodnoty a budoucí místo ve společnosti. S tím samozřejmě souvisí i fakt, že se mladý člověk v období adolescence dostává snadno do nepříjemných konfliktů a rozporů. Žákův pohled na školu, vrstevníky a učitele tedy prochází určitým vývojem, stejně jako vnímání důležitosti jednotlivých složek klimatu. Troufám si říci, že člověk většinou pochopí správný význam školy až v dospělosti, kdy se uchází o zaměstnání a zjišťuje, že ne všechno je takové, jak si ve škole představoval. Zpětně zpytuje svědomí, že se přeci jen mohl lépe učit, mohl lépe vycházet se svými vrstevníky nebo uvažovat o vysoké škole místo toho, aby se jen těšil na poslední den školy, kdy se za ním zavřou dveře a on vstupuje plný očekávání do dospělosti. Často potom přichází zklamání, že určitou práci za určité peníze dělat vlastně nechce a smiřuje se s tím, že musí mít zaměstnání, které ho vlastně nebaví. Podobným příkladem jsem byla i já, proto jsem se rozhodla, že chci v životě dělat něco jiného a začala jsem studovat vysokou školu, která je podmínkou pro práci pedagoga. Na vysoké škole jsem poznala jiný přístup k učení, jiné vrstevníky a jiný přístup vyučujících, kteří nás nikdy neponižovali, naopak nás oslovovali jako kolegy a řešili s námi studijní záležitosti i ve svém volném čase a po večerech. Přestože jsem se studia opravdu obávala, pochopila jsem, že nemusím a že motivace ke studiu je opravdu z velké části o tom, jak se člověk ve škole cítí. Pokud je vyučující spravedlivý a vede přednášku zajímavým způsobem, studenta motivuje být lepším.

3.6.5 Zkoumání klimatu třídy

Nesnáze žáků, které se týkají školního prospěchu a chování, mnohdy nejde dost dobře diagnostikovat, a tím hůře se nahrazují, jestliže nebývají k dispozici zápisy o klimatu třídy navštěvovanou danými žáky. Jako ukázkou bychom mohli uvést třídy, ve kterých fyzicky slabší či rozdílní žáci trpí agresivitou spolužáků, anebo vyučujícího negativní působení na žáky vzbuzuje psychická mikrotraumata.

Průzkum klimatu třídy je lidsky zaměřený a staví se do centra bádání člověka. J. Mareš a J. Křivohlavý (1995) rozlišují pár stanoviska k bádání klimatu školní třídy.

Sociometrický přístup

Učitel není předmětem studia. Předmětem studia je školní třída jako sociální skupina. K průzkumu se využívá např. sociometrický dotazník. Úkolem výzkumníka je zjistit, jak je třída strukturována, zda se tato struktura obměňuje, jak se vyvíjí sociální vztahy či jaký vliv mají sociální vztahy na předpoklady žáků.

Organizačně-sociologický přístup

Předmětem studia je jak celá třída, jako skupina či organizační jednotka, tak také učitel, jako pracovník řídící. Výzkumník zkoumá zejména to, jakým způsobem jde rozvinout týmovou práci v hodině (v tomto případě je při plnění úkolů omezována nejistota žáků), nebo jestli mají žáci místo pro vzájemnou komunikaci apod. Průzkum je prováděn standardizovaným pozorováním.

Interakční přístup

Je zaměřen na pedagogické vzájemné působení mezi učitelem a žáky během výuky. Výzkumník pozoruje, jak působení učitele přímé i nepřímé působí na efektivitu práce učitele, postoj žáků a jejich výkonnost a výkonnost celé třídy. Standardizované pozorování, audiovizuální nahrávky interakce (popis a rozbor), metody interakční analýzy atd. je zejména diagnostickou metodou.

Přístup školní etnografie

Předmětem studia je tady nejenom školní třída, avšak i učitelé a veškerý přirozený život školy. Staráme se o to, jak klima klape, jak ho vidí a svými slovy popisují jeho aktéři. Nepostupuje se tady jen metodou objektivního (nezúčastněného) pozorování, avšak členem prostředí se stává výzkumník. Používají se však i jiné metody. Např. nestrukturovaný etnografický rozhovor se žáky a učiteli. Jinou etnografickou metodou je též studium dokumentů vytvořených učiteli a žáky na žádost od výzkumníka. Např. slohové práce či deník z vyučování.

Pedagogicko-psychologický přístup

Tento přístup se zejména zaměřuje na spolupráci ve třídě a kooperativní učení v nevelkých skupinách. Výzkumník se stará o souvislosti mezi reciproční sociální závislostí žáků, sociální podporou žáků a jejich sebepojetím, výkonností konkrétních žáků i celé třídy, včetně jejich stanoviska k učivu, žákovským přepisováním důvodů, když se jde o úspěch či neúspěch.

Vývojově-psychologický přístup

V rámci tohoto přístupu se prozkoumává především žák, jako osobnost, a třída, jako sociální skupina, v níž se osobnost žáka vyvíjí. Pozoruje se, jakým způsobem učitel hodinu řídí, jak žáky učí disciplíně, zda používá individuální přístup k žákům či jaké existují vztahy mezi učitelem a žáky. Na těchto podnětech je závislý zájem o školu, motivace pro učení, sebepojetí a úspěšnost školy.

Sociálně-psychologický a environmentalistický přístup

V dnešní době je to nejrozšířenější přístup. Předmětem studia je školní třída, jako prostor pro studium, žáci dané třídy a učitelé působící ve třídě. Výzkumníci pozorují kvalitu klimatu, včetně jeho struktury, aktuální formu a také to, jaké klima by jeho

účastníci chtěli. Používá se, pro tento průzkum, posuzovací škály, jež jsou vyplňovány samotnými účastníky, kde píše své osobní vidění klimatu, své subjektivní názory, očekávání a postoje. Objevuje se spousta metod, podle kterých se dá klima třídy z tohoto pohledu pozorovat. Tyto metody jsou zejména americké a australské provenience, avšak nějakou jsou už k dispozici i v českém překladu.

K dalším metodám patří:

- a) **My class inventory – MCI.** Jedná se o metodu, která je určena zejména pro první stupeň základní školy. Tato metoda sleduje kvality jakými jsou soudržnost, spokojenost, třenice, obtížnost úkolů a soutěživost.
- b) **Classroom Environment Scale – CES.** Jedná se o metodu, která je určena pro druhý stupeň základní školy a pro střední školy.
- c) **Individualized Classroom Environment Q. – ICEQ.** Tato metoda se užívá na druhém stupni základní školy a také na středních školách (Mareš, Krívohlavý, 1995, s. 149-152).

Poznatky získané při výzkumu klimatu třídy lze využít několika způsoby. Jedná se např. o:

- prostý popis stavu klimatu v dané třídě či škole z pohledu žáků,
- srovnání aktuálního klimatu školy a třídy s přáním žáků,
- porovnání názoru žáků a učitelů na klima dané třídy,
- ovlivnění klimatu třídy,
- zjištění rozdílů mezi učiteli, kteří vyučují stejnou třídu,
- zjištění rozdílů mezi školami (např. mezi tradičními a alternativními, městskými a venkovskými, státními a nestátními, aj.)
- zjištění působení klimatu třídy na osobnost žáka i učitele.

3.6.6 Možnosti ovlivňování a zlepšování klima ve třídě a škole

Pokud má člověk dostatečné poznatky o klimatu třídy a školy, může na základě těchto informací ve třídě a škole jako celku leccos měnit a ovlivňovat. Pro úspěšnou realizaci vyučování je velmi důležité, aby měl učitel také znalosti, které se týkají efektivního řízení třídy. Toto je jednou ze základních podmínek, která by měla hrát významnou roli v učitelově přípravě na jeho vyučování.

Jakákoli školní třída musí pracovat a fungovat zejména jako ucelený a valný tým, společně s učitelem, jako manažerem v klíčové roli. Učitel musí ke svým žákům přikračovat jako ke svým kamarádům a spolupracovníkům, nikoli jako k podřízeným. Učitel by se měl také starat o tom, jak může svým žákům pomoci, měl by jim poskytovat dobré rady, snažit se je co nejvíce poznávat a snažit se vytvářet třídu, v níž se žáci pořád rozšiřují své schopnosti a činí pokroky.

Čáp a Mareš uvádějí deset základních etap, které mohou vést ke změně sociálního klimatu ve třídě a ke změně sociálního klimatu ve škole. Jedná se o tyto etapy:

1. Zjistit touhy žáků (eventuálně učitelů), které se týkají sociální klimatu konkrétní třídy.
2. Přinejmenším s odstupem jednoho týdne prozkoumat aktuální stav klimatu, a to jak z pohledu žáků, tak i eventuálně s pohledu učitelů.
3. Prozkoumat, ve kterých proměnných se nejvýše odlišují touhy žáků od aktuálního vidění skutečnosti. Jestliže byli tázáni učitelé, tak se musí srovnat jejich touhy s obrazem na aktuální situaci klimatu. Největší odlišnosti jsou naznačovány v oblastech, ve kterých by si samotní účastníci přáli změnit klima třídy.
4. Jestliže jsou k dispozici záznamy týkající se žáků a učitelů, kteří působí ve třídě, tak vy určitě vyplatí srovnat odchylky v touhách žáků a učitelů a odchylky v pozorování aktuálního stavu žáky i učiteli. Toto může svědčit o sporech mezi žáky a učiteli, které nastávají rozmanitým viděním těchto jevů ve třídě (Čáp, Mareš, 2001, s. 578).

5. Rozhodovat o oblastech, ve kterých je potřeba klima třídy určitě přeměnit k lepšímu a určit oblasti, kde je potřeba alespoň udržovat dosavadní stav

6. Promýšlet postupy pedagogiky dovolující zlepšovat klima výuky. Jakákoli proměnná požaduje poněkud rozdílný postup.

Vzájemné vztahy mezi žáky v dané třídě: usilovat o to, aby soudržnost třídy rostla a souhrnně převažovala pozitivní orientace třídy, pořádat akce i mimo třídu či školu, aby se žáci i učitelé mohli vzájemně poznávat i v jiných situacích, než jenom při vyučování, řadit do vyučování případy, ve kterých musí žáci spíše spolupracovat než soutěžit, cíleně vyloučit projevy šikany či agrese ze života třídy atd.

Zájem o proces výuky: činit vyučování pro žáky zajímavé, řadit úlohy, které ukazují praktické užitečnosti učiva, dávat žákům témata vedoucí k překračování školního kontextu, k navazování styku s jinými lidmi (např. se specialisty v konkrétním oboru, s rodiči spolužáků, sociálními pracovníky apod.), uspokojovat potřeby kompetence u žáků, potřebu sebeuplatnění, potřebu sebeurčení (autodeterminace).

Pořádek a klid ve třídě: žáci obvykle rádi komunikují o přestávkách, ale majorita z nich chce, aby, když se chtějí učit, měli klid na práci a mohli se soustředit; v průběhu vyučování může být veselo, ale je potřeba krok za krokem odstraňovat toto rušení výuky (ať už se to týká provokování spolužáků či dokonce učitelů).

7. Fázoval cílené intervence do klimatu třídy, a to tím způsobem, že se současně zasáhne jak ve třídě, tak i v učitelském sboru. Je potřeba sledovat reakce učitelů i žáků, průběžně klasifikovat účinnost zásahů a zásahy případně obměňovat.

8. Zásahy musí být adresné, systematické, dlouhodobé a citlivé. Nejde čekat změny k lepšímu v řádu dnů, ale spíše měsíců (Čáp, Mareš, 2001).

9. Hodnotit účinnost zásahů pomocí nějakého dotazníku a zároveň i pomocí rozhovorů s učiteli a žáky.

10. Prozkoumat, nakolik jsou dosažené obměny zafixované, a napomáhat snažení, aby se dlouhodobý charakter změn k lepšímu udržel.

Jakýkoli učitel si musí uvědomit, že na klima třídy může mít vliv. Velice zásadní je, aby na jeho vliv a vylepšování společně spolupracovali jak žáci, tak i učitelé. Učitelé by si současně měli též uvědomit, že nejde o záležitost jednoduchou, ale o záležitost dlouhodobou.

Učitel by si měl uvědomovat, že žáci jsou lidské osoby mající své názory a nápady, a proto by měl brát v potaz jejich připomínky či náměty. Žáci musí vědět, že také na nich spočívá, jak se jim bude ve třídě žít a pracovat, a že i oni mohou život ve třídě nějakým způsobem ovlivnit.

Nesmíme zapomenout na to, že jakákoliv třída či skupina prochází jistými etapami a vývojem a od učitele je očekáván profesionální přístup vedoucí k tvorbě a zlepšování pozitivního klimatu ve třídě (Čáp, Mareš, 2001).

4. PRAKTICKÁ ČÁST

V rámci praktické části této práce bude představena Základní škola speciální v Mostě a dále zde bude proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření, který se bude vztahovat k problematice klimatu školy.

4.1 Základní škola speciální, Základní škola praktická a Praktická škola

Základní škola speciální, Základní škola praktická a Praktická škola v Mostě zahájila svou činnost 3. 9. 1979. Hlavním účelem, pro který byla školená zřízena, je poskytování základního vzdělávání, které vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení. Aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své duševní i fyzické zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem a k odlišným kulturním a duchovním hodnotám. Dále škola poskytuje střední vzdělávání, které rozvíjí vědomosti, schopnosti, hodnoty získané základním vzděláním a poskytuje žákům širší vzdělání. Škola též poskytuje vzdělání žáků s těžkým mentálním postižením, s více vadami a autismem. Dále zajišťuje zájmové vzdělávání, které poskytuje naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Na škole je 31 tříd, 36 učitelů, 1 ředitelka, 2 zástupkyně a 16 asistentů pedagoga. Školní družina má dvě oddělení. V budově jsou dvě tělocvičny, chodby školy jsou využity pro hry a stolní tenis. Na škole jsou i odborné učebny – cvičná kuchyňka, multimediální místnost, 2 počítačové učebny, šicí dílna, keramická dílna, 3 dílny pro práci se dřevem, kovem a plastem, místnost pro canisterapii a Snoezelen. Škola má také vlastní pozemek, kde je školní hřiště, záhonky pro pěstování zeleniny a skleník. Školní jídelna zajišťuje stravování žákům i zaměstnancům. Na škole je také výchovný poradce a funguje zde primární prevence. Škola spolupracuje v oblasti pedagogicko-psychologické se speciálně pedagogickými centry a s pedagogicko-psychologickou poradnou. Tato poradenská zařízení poskytují odborná vyšetření žáků, doporučení a návrhy metod práce s jednotlivými žáky. Spolupracuje se také se Střediskem výchovné péče v Mostě

a s Asociací pomáhající lidem s autismem. V oblasti zájmové činnosti potom s Centrem volného času a s Domem dětí a mládeže, v oblasti prevence s K centrem, s Městskou policií, Policií ČR v Mostě a OHES v Mostě.

4.2 Případová studie

V rámci této podkapitoly práce bude provedena případová studie týkající se klimatu v Základní škole speciální v Mostě. Tato metoda byla zvolena z toho důvodu, že se pro potřeby této práce hodí, jelikož bude zkoumán jeden jev – tedy klima ve vybrané škole. Pedagogický slovník definuje případovou studii takto „*Výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, jednotlivá třída, škola apod.), detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků* (Průcha, Walterová, Mareš 2001, s. 188 – 189).“

4.2.1 SWOT ANALÝZA

SWOT analýza je komplexní metodou kvalitativního hodnocení. Tato analýza byla vyvinuta Albertem Humphreym, který vedl v 60. a 70. letech výzkumný projekt na Stanfordské univerzitě.

SWOT je zkratkou několika slov z anglického jazyka:

- Strengths (silné stránky školy)
- Weaknesses (slabé stránky školy)
- Opportunities (příležitosti a možnosti)
- Threats (rizika a hrozby)

„*Jedná se o komplexní metodu kvalitativního vyhodnocení veškerých relevantních stránek fungování firmy (popř. problémů, řešení, projektů atd.) a její současné pozice.*“

Je silným nástrojem pro celkovou analýzu vnitřních i vnějších činitelů a v podstatě zahrnuje postupy strategické analýzy. Jádro metody spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých faktorů, které jsou rozděleny do 4 základních skupin.“ (Čapek R., Třídní klima a školní klima, 2010, str. 223)

Silné stránky ZŠ speciální v Mostě

- Jednotné vedení, které se dokáže za školu postavit
- Kvalifikovaný pedagogický sbor
- Ochota pedagogických pracovníků se dále vzdělávat
- Lidský přístup učitelů k dětem
- Individuální přístup ke vzdělávání jednotlivých žáků
- Materiální vybavení učeben
- Vybavení školy internetem
- Zřízení několika autistických tříd
- Tradice školy v Mostě
- Umístění školy v centru města

Slabé stránky ZŠ speciální v Mostě

- Malá spolupráce s městem
- Malá spolupráce s podnikatelskou sférou
- Malá spolupráce s regionálním tiskem
- Absence finančních zdrojů

Možnosti a příležitosti školy

- Zvýšit podíl na mezinárodních vzdělávacích projektech
- Zlepšit školní stravování
- Zvýšit spolupráci s podnikatelskou sférou a získávat sponzory
- Více sdělovat veřejnosti dění na škole za pomoci regionálního deníku
- Další vzdělávání pedagogických pracovníků
- Přístup k žákům a spolupráce s nimi
- Lepší prezentace školy na webových stránkách školy

Rizika a hrozby školy

- Úbytek školní populace
- Nejsou finance na celkovou opravu školy (budova, zahrada)
- Nejsou finance na vnitřní vybavení školy (nábytek)
- Nedostatek financí na další vzdělávání učitelů
- Zkrácené úvazky pedagogických pracovníků
- Nedostatek financí na platy
- Ztráta elánu zaměstnanců školy při pohledu na současnou situaci ve školství

Výhodou metody je rychlost a relativní jednoduchost. Podstata celé analýzy spočívá v zamyšlení se a v nalezení co nejvíce charakteristik a příkladů v rámci každé skupiny a jejich vzájemném porovnání. Já jsem SWOT analýzu naší školy sestavovala za pomoci ostatních pedagogů v učitelském sboru, kteří byli ochotni odpovídat na mé otázky.

4.2.2 Analýza klimatu Základní školy speciální v Mostě

Základní škola speciální je hlavním předmětem této případové studie a následného výzkumu.

Vzdělávání v základní škole speciální je přizpůsobeno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, psychických zvláštností, zejména nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Vzhledem k těmto nedostatkům žáci nemohou zvládat požadavky základního vzdělání, ale jsou schopni osvojit si základy vzdělání. Učivo je zde zpracováno ve Školním vzdělávacím programu podle RVP. Většina žáků je vzdělávána podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve vhodně upravených podmínkách a při odborné speciálně-pedagogické péči si žáci osvojují základní vědomosti a dovednosti, vytvářejí si návyky potřebné k orientaci potřebné v okolním světě, k dosažení maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a k zapojení do společenského života. Žáků je na této škole na osmdesát a jsou to žáci s těžkým mentálním postižením, s více vadami a s autismem. Výuka u takových dětí je velice náročná a ve většině tříd pomáhá učitelce

asistent pedagoga. Kromě pedagogických zkušeností musí mít pedagog v takové třídě i velkou trpělivost, schopnost vcítit se druhého a velké srdce. Nemůže k žákům přistupovat jako autorita, ale jako kamarád nebo partner. Většině pedagogů se to na této škole daří. Pedagogové vymýšlení řadu akcí a soutěží pro děti i ve svém volném čase, tedy odpoledne nebo přes noc. Ty jsou pro děti i jejich rodiče atraktivní záležitostí a akce podporují. Tyto akce jsou důležitým faktorem pro klima na této škole. Některé z akcí, které pro jsou pro děti pořádány, budou níže stručně popsány.

Přehled pořádaných akcí, které přispívají k pozitivnímu školnímu klimatu

Školáčkův speciál

Školáčkův speciál je časopis, který se každý měsíc za pomoci žáků ve škole vydává. Stojí 5 Kč a články uvnitř časopisu se týkají hlavně dění ve škole. Projekt rozvíjí schopnost úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace a také rozvíjí a integruje základní vědomosti potřebné pro porozumění sociálním a kulturním odlišnostem.

Projekt výroba draků, drakiáda

Výroba draků má mezioborový a mezikulturní charakter:

- Rozvíjí u žáků základní rysy kreativity
- Rozvíjí individuální dovednosti pro spolupráci
- Rozvíjí individuální a sociální dovednosti pro zvládnání soutěže a konkurence
- Rozvíjí dovednost pracovat v týmu
- Rozvíjí schopnost ovlivňovat kvalitu společné práce
- Rozvíjí dovednost posoudit výsledek své práce a práce ostatních

Drakiáda probíhá základní škole speciální každý rok v měsíci září nebo říjnu. Žáci ze všech tříd si vyrobí draka podle své fantazie, jednotlivě nebo jednoho draka za

celou třídu a s ním následně soutěží. Při hezkém počasí se drakiáda koná na louce před školou, v případě deště nebo nepěkného počasí se celá akce přesouvá do velké tělocvičny. Draci jsou vyhodnoceni v kategoriích největší drak, nejhezčí drak a nejlépe létající drak. Majitelé nejlepších draků dostávají sladkou odměnu. Všichni účastníci získávají diplom za účast a snahu při soutěži. Na drakiádu jsou zváni i rodiče.

Výměna hraček

Žáci Základní školy speciální si každý rok zpříjemňují předvánoční čas touto zajímavou činností. Jeho podstata spočívá v tom, že si děti ve svém pokojíčku doma najdou hračku, se kterou si již nehrají a o které si myslí, že by mohla potěšit jiného kamaráda ve škole. Tu v daném termínu donese do školy, kde se rozloží hračky od všech žáků a děti si mohou hračky navzájem vyměňovat. Nepotřebná hračka pro jednoho, se pro druhého může zdát zajímavá nebo si jí dokonce moc přál. Přínos tohoto projektu je hlavně v uvědomování si hodnot k starým věcem a v rozvoji vnímavosti a chápání významu věci a vzájemných vztahů. Dětem přináší radost.

Rej čarodějnic

Charakteristika tohoto projektu je stejná jako u projektu Výroba draků. Také v tomto projektu je kladen důraz hlavně na kreativitu dětí, dovednosti pro spolupráci ve skupině, sociální dovednosti pro zvládnání soutěže a konkurence nebo schopnost posoudit výsledek své práce nebo práce ostatních. Výroba masek na rej čarodějnic je zábavnou činností a děti baví. Předhání se v tom, která maska bude nejoriginálnější. I tato akce se koná v případě hezkého počasí na louce před školou a v případě nepříznivého počasí ve velké tělocvičně. Tato akce se koná každý rok na konci dubna a jsou na ni zváni rodiče.

Canisterapie

Canisterapie je způsob terapie, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. Je vedena canisterapeutem a společně s pedagogem provádějí terapii na žáky. Canisterapeutický pes je nápomocen při rehabilitačním cvičení nebo uvolňování spasmů. Při starosti o pejska se odvede pozornost od vlastních potíží a prolamuje se bariéra osamělosti.

Minifarma

Výlet na minifarmu na Dlouhé louce je vždy krásný. Na minifarmě můžeme vidět ovce, poníky, krávu, kozy, prasata, králíky, fretky, psy nebo morčata. Zaměstnanci farmy vždy ukazují, jak správně dojit kozu a pomáhají dětem při krmení zvířátek. Před odjezdem domů si všichni ještě opečou buřtíky.

Velikonoční a vánoční výstava

Velikonoční a vánoční výstava probíhá každý rok v čase svátků ve vestibulu školy. Výrobky vyrábí žáci za pomoci učitelek. Návštěvníci výstavy si mohou prohlédnout výrobky žáků naší školy, které jsou nápadité a originální a případně si je zakoupit. Výstavy mají velký ohlas u široké veřejnosti.

Divadýlko

Jednou za rok se Základní škola speciální v Mostě účastní meziškolní soutěže Divadýlko v Chomutově. Příprava vystoupení má mezioborový a mezikulturní charakter. Rozvíjí u žáků základní rysy kreativity a schopnost přinášet nápady a originalitu. Téma vystoupení se každý rok mění a žáci jsou nuceni vymýšlet stále nové náměty a kostýmy, které jsou velice kreativní.

Koncert Chceme žít s Vámi

Každý rok v dubnu pořádá Nadace TV Nova charitativní koncert s názvem „Chceme žít s Vámi“. Koncert trvá více než dvě hodiny a děti si mohou zatančit a zazpívat s oblíbenými zpěvačkami, zpěváky a skupinami. Vystupují zde například Petr Kolář, Michal David, Heidi Janků, skupiny Gipsy.cz, Hamleti, Ilona Csáková a mnoho dalších umělců. Koncertem vždy provází oblíbená moderátorská dvojice Adéla a Dalibor Gondíkoví. Žáci této školy na koncert pravidelně jezdí a moc se jim líbí.

Klub Ouško

Klub Ouško je zájmový kroužek znakování. Společné setkávání pomáhají zlepšovat vztahy mezi slyšícími i neslyšícími i navazovat nová přátelství. Klub navštěvují i někteří učitelé, a to především pro zlepšení porozumění při výuce neslyšících žáků. Tento zájmový kroužek je přístupný i pro rodiče.

Spaní ve škole

Jednou ročně probíhá oblíbená akce „Spaní ve škole“. Zúčastní se jí většina žáků základní školy speciální. Odpoledne děti prožijí spousty zážitků, griluje se a soutěží na školní zahradě. Večer se pořádá cesta za pokladem a stezka odvahy. Největším dobrodružstvím je ale samotné přespání ve spacím pytli ve škole.

Závěrem je třeba říci, že podobných akcí je této škole mnohem více. V rámci této podkapitoly práce byly vyjmenovány jen ty nejdůležitější, pravidelně se opakující a ty, které mají u dětí a u rodičů největší ohlas.

4.3 Výzkum

V rámci této části práce bude proveden výzkum formou dotazníkového šetření mezi žáky, rodiči a učiteli. Výzkum se bude týkat klimatu školy.

4.3.1 Popis výzkumu

Jednalo se o kvantitativní výzkum. Výzkum proběhl formou dotazníků. U dotazníků byla zajištěna jednoduchost vyplňování, nízká časová náročnost a anonymita. Dětem, rodičům i učitelům byly pokládány otázky zaměřené na to, jestli se jim na škole líbí a proč, s čím jsou nejvíce spokojeni a co se jim naopak nelíbí. Dotazník jako metoda výzkumu byl zvolen z toho důvodu, že *„je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. Oproti jiným typům průzkumů (jako například osobní nebo telefonický rozhovor, pozorování, skupinový rozhovor, atd.) je možné prostřednictvím dotazníku získat informace s mnohem menší námahou a levněji. Dále se výsledná data dají mnohem jednodušeji zpracovávat.“* (www.dotazník-online.cz , 15. 2. 2012)

Nejprve tedy došlo k sestavení dotazníků pro učitele, žáky a rodiče a sestavila soubor otázek. Dotazníky byly rozdány k vyplnění vybraným respondentům. Poté byly třízeny z hlediska úplnosti vyplněných dat, vyhodnoceny a interpretovány formou grafů a tabulek.

Dotazníky pro žáky byly vyplněny žáky Základní školy speciální v Mostě, ve věku od 12 do 18 let, protože je možné předpokládat, že tato věková skupina již správně porozumí kladeným otázkám a budou na ně umět odpovědět. Otázky byly pokládány co nejsrozumitelnější formou. Jen u jedné otázky bylo pro lepší pochopení žákům vysvětlit pojem klima třídy.

Dotazníky pro učitele byly rozdány vybraným autorčinným kolegyním v pedagogickém sboru ve věku od 30 do 55 let, o kterých je možné se domnívat, že již mají potřebný rozhled a praxi pro vyplňování dotazníků.

Dotazníky pro rodiče byly dány k vyplnění takovým rodičům, kteří své dítě do školy vodí pravidelně a zajímají se o dění ve škole. Věkové rozmezí těchto rodičů bylo od 35 do 53 let.

Celkem bylo rozdáno 60 dotazníků, do každé skupiny respondentů dvacet.

4.3.2 Interpretace získaných dat

Otázka č. 1 Chodíš rád/ráda do školy?

Graf č. 1

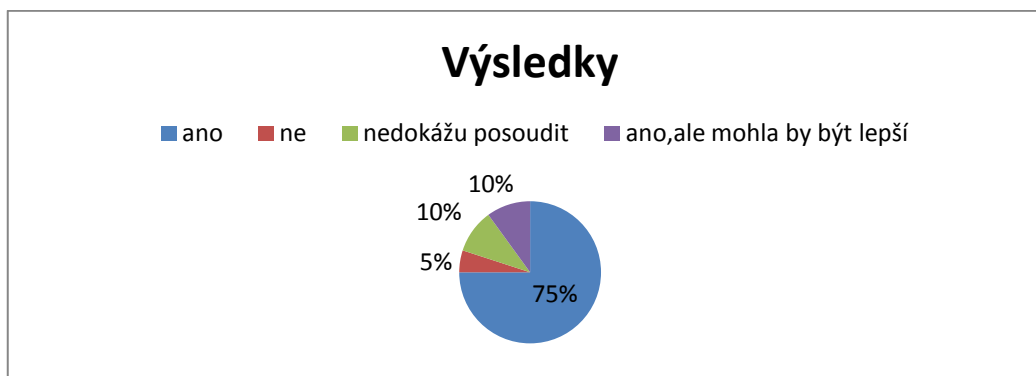

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku, zda žáci chodí rádi nebo neradi do školy bylo 18 odpovědí kladných a dvě odpovědi záporné.

Otázka č. 2 Myslíš si, že je materiální vybavenost školy dostačující?

Graf č. 2

Zdroj: Vlastní zpracování

Materiální vybavenost Základní školy speciální v Mostě považuje 15 žáků za dostačující, 2 žáci materiální vybavenost považují za dostačující, ale zároveň si myslí, že by mohla být ještě lepší. 2 respondenti nedokážou tuto otázku posoudit a 1 respondent si myslí, že materiální vybavenost je nedostačující.

Otázka č. 3 Máš ve třídě kamarády?

Tabulka č. 1

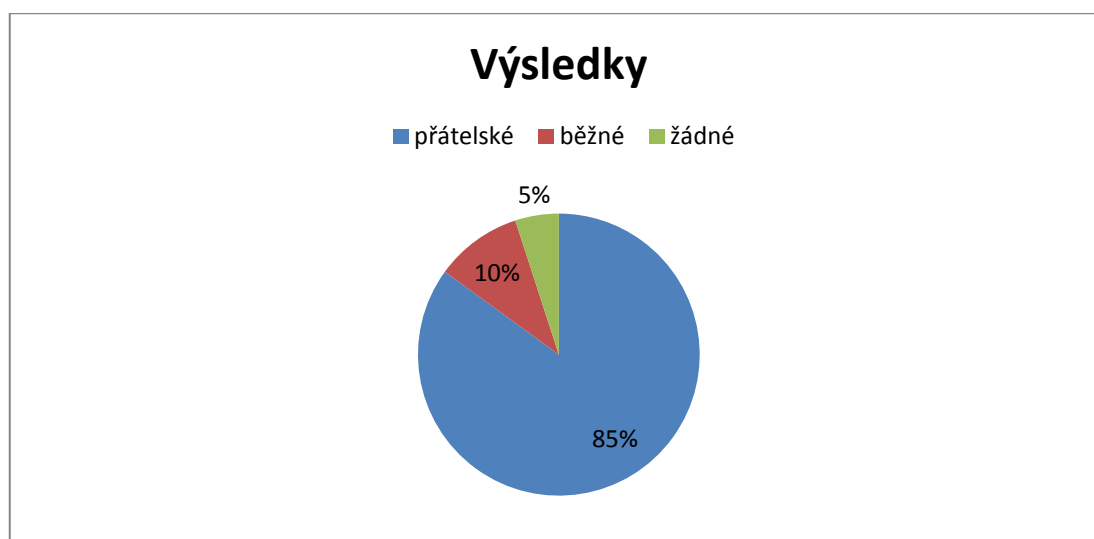
	Počet	%
Ano	20	100
Ne	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků je zřejmé, že všech 20 dotazovaných žáků (100%) má ve třídě své kamarády.

Otázka č. 4 Jaké jsou na škole vztahy mezi žáky a učiteli?

Graf č. 3

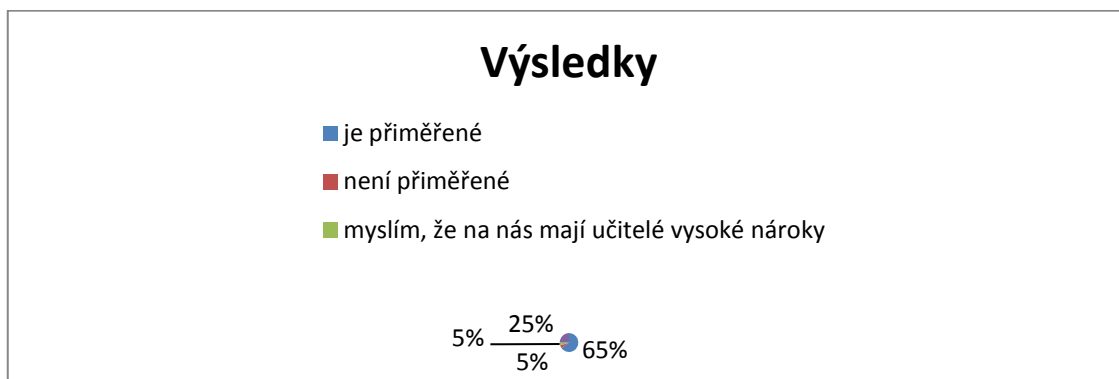

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 4 bylo zjišťováno, jaké jsou na škole vztahy mezi žáky a učiteli. 17 žáků odpovědělo, že jsou vztahy přátelské, 2 žáci si myslí, že vztahy mezi učiteli a žáky jsou běžné a 1 žák si myslí, že žádné vztahy mezi uvedenými skupinami nejsou.

Otázka č. 5 Myslíte si, že je učivo náročné?

Graf č. 4

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku, zda žákům připadá učivo přiměřené, odpovědělo 13 žáků pozitivně, 1 žák negativně, 1 žák si myslí, že učitelé kladou na své studenty zbytečně velké nároky a 5 žáků se přiznává, že učivo je přiměřené, ale oni se neradi učí.

Otázka č. 6 Můžeš se v případě problému obrátit na svou třídní učitelku?

Graf č. 5

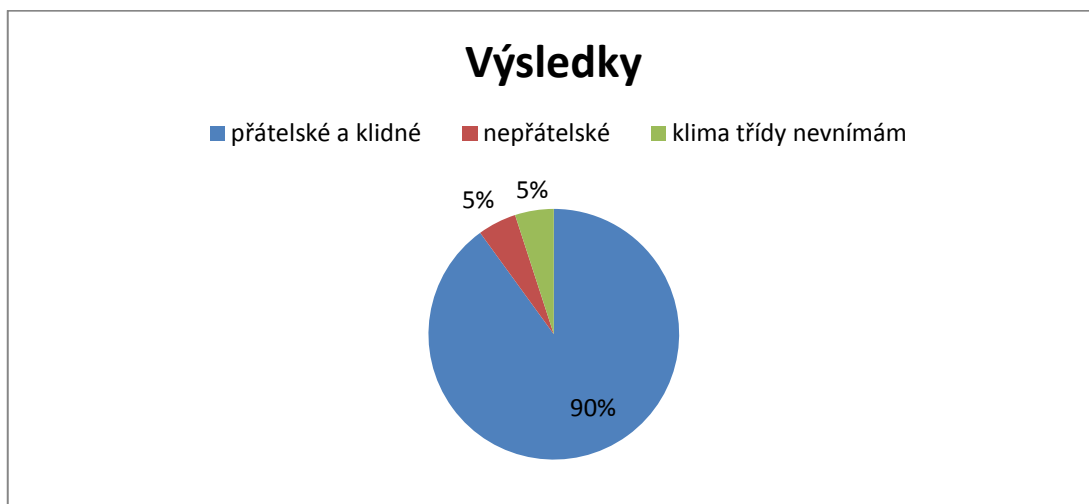

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku, zda by se v případě nějakého problému žáci mohli obrátit na svou třídní učitelku, odpovědělo 18 žáků ano a 2 dotazovaní si nejsou jisti, protože ještě žádný problém, se kterým by šli za třídní učitelkou, neměli.

Otázka č. 7 Jaké je klima ve vaší třídě?

Graf č. 6

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 7 bylo dotazováno, jak žáci vnímají klima jejich třídy. 18 dotazovaných odpovědělo, že je jejich klima třídy přátelské a klidné, 1 žák si myslí, že je nepřátelské a 1 žák klima třídy nevnímá.

Otázka č. 8 Jak vnímáš projekty a akce pořádané školou?

Tabulka č. 2

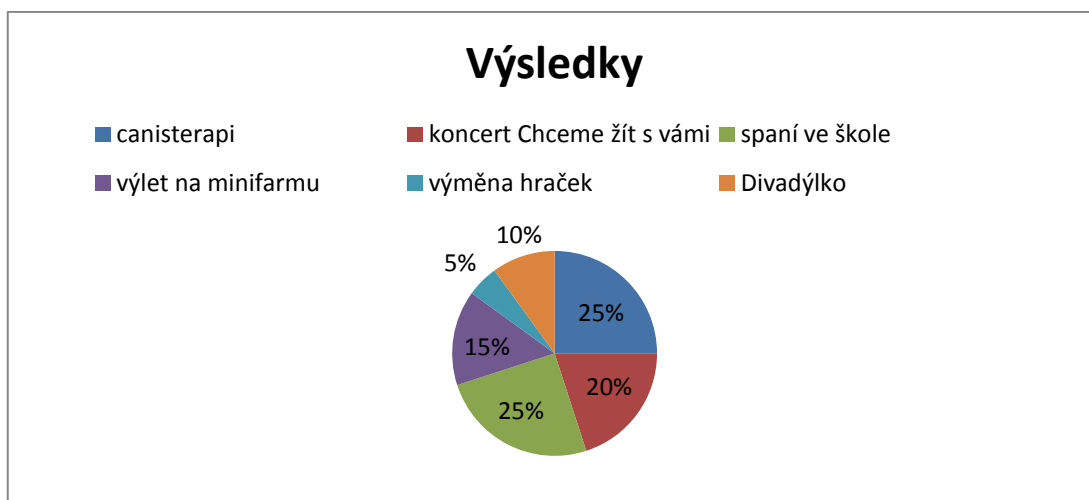
	Počet	%
Jsou úžasné a baví mě	19	95
Ne všechny se mi líbí	1	5

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků je zřejmé, že projekty a akce pořádané školou se dětem líbí. 19 žáků odpovědělo, že je projekty a akce moc baví a mají je rádi a 1 z dotazovaných odpověděl, že ne všechny akce se mu líbí.

Otázka č. 9 Který projekt nebo akce se ti líbí nejvíc?

Graf č. 7

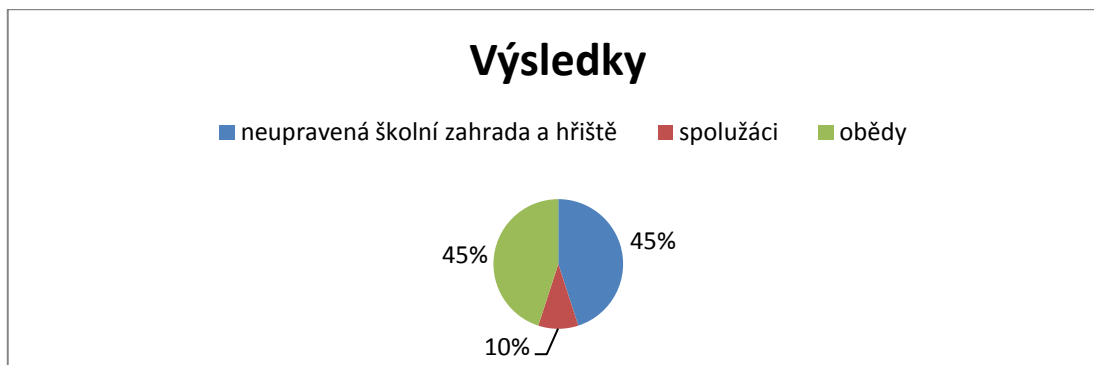

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku číslo 9 žáci odpovídali opravdu různorodě. Je zřejmé, že se každému z žáků líbí jiný projekt nebo akce. 5 žáků uvedlo jako nejoblíbenější projekt canisterapii, 5 žáků spaní ve škole, 4 žákům se nejvíce líbí koncert „Chceme žít s Vámi“, 3 dotazovaní preferují výlet na minifarmu, 1 dotazovaný vystoupení Divadýlko a 1 žákovi se líbí akce, při které si může se svými spolužáky vyměnit nějakou hračku.

Otázka č. 10 Co se ti na naší škole nelíbí?

Graf č. 8

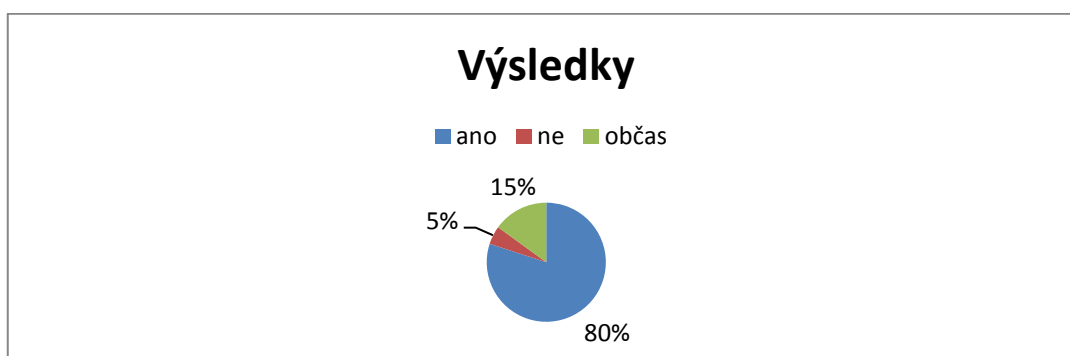
Zdroj: Vlastní zpracování

V poslední otázce bylo úkolem zjistit, co se žákům naší školy naopak nelíbí. 9 žáků udává jako největší problém neupravenou školní zahradu s hřištěm, 9 žákům nechutnají obědy ve školní jídelně a 2 dotazovaným se nelíbí chování některých svých spolužáků.

Dotazníkové šetření určené pro rodiče

Otázka č. 1 Těší se vaše dítě do školy?

Graf č. 9

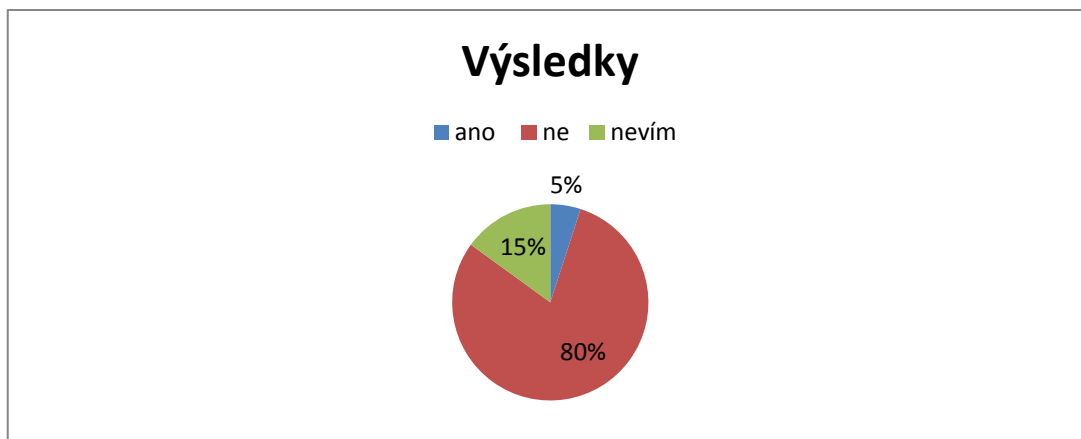

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku, zda se jejich děti těší do školy, odpovědělo 16 rodičů kladně, 1 záporně a 3 odpověděli, že se jejich dítě těší do školy jen někdy.

Otázka č. 2 Myslíte si, že je vaše dítě ve škole přetěžované?

Graf č. 10

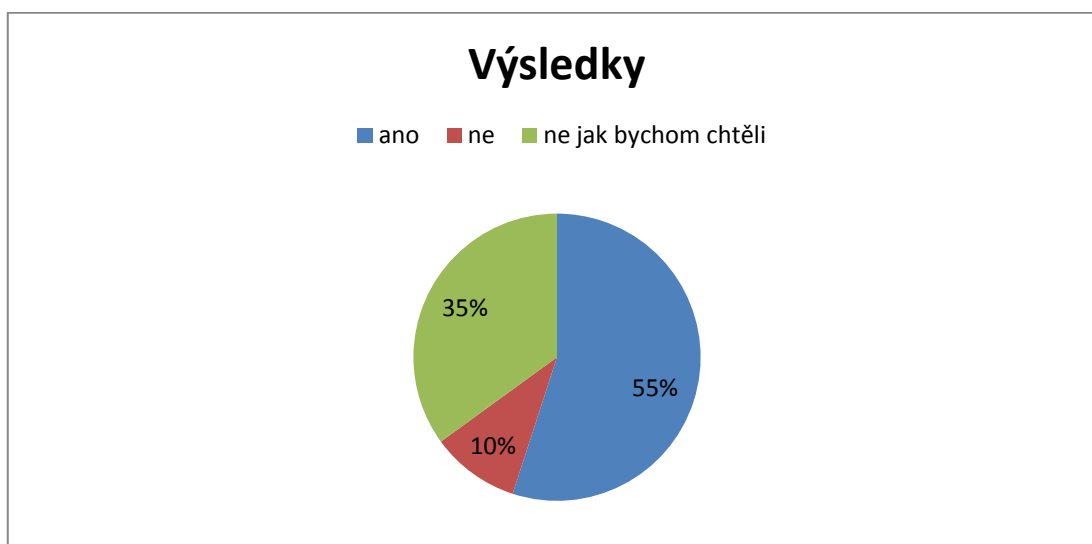

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 2 bylo zjišťováno, zda mají rodiče pocit, že je jejich dítě ve škole přetěžováno. 16 rodičů odpovědělo, že ne, 3 rodiče neví a 1 rodiče si myslí, že jejich dítě je ve škole zbytečně přetěžováno.

Otázka č. 3 Zajímáte se o dění ve škole?

Graf č. 11

Zdroj: Vlastní zpracování

O školu se podle výsledků dotazníků zajímá 11 rodičů, 2 rodiče se nezajímají a 7 rodičů přiznává, že se o dění ve škole nezajímají tolik, jak by si přáli.

Otázka č. 4 Můžete se s případnými problémy obrátit na třídní učitelku?

Tabulka č. 3

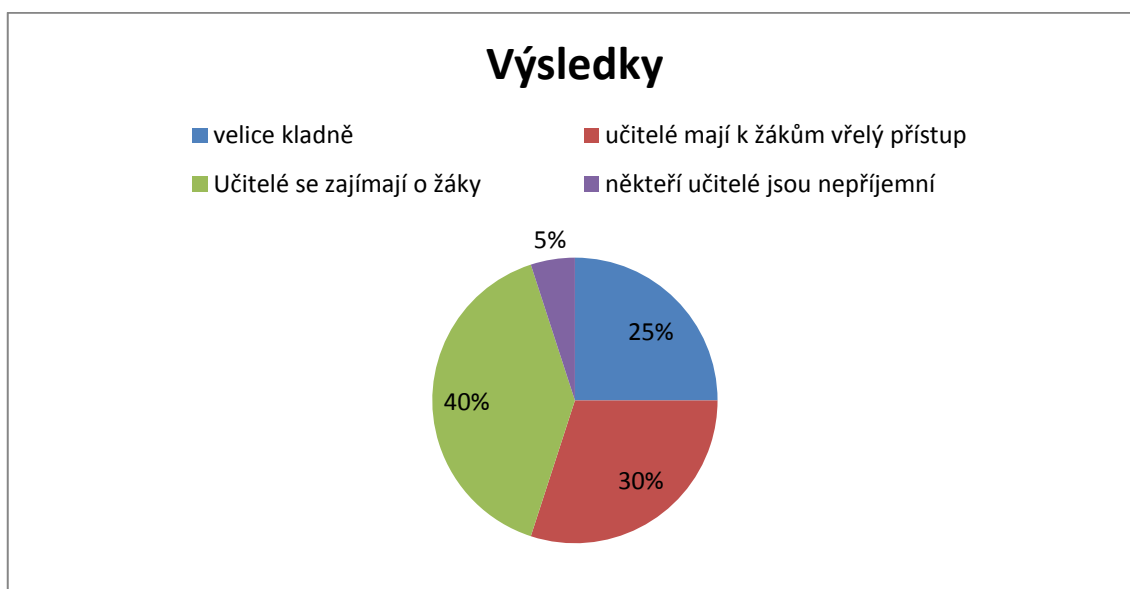
	Počet	%
Určitě ano	18	90
Ne	2	10

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 4 bylo třeba zjistit, zda by se v případě problému rodiče žáků obrátili na třídní učitelku. 18 z dotazovaných odpovědělo, že určitě ano a 2 rodiče ne.

Otázka č. 5 Jak hodnotíte chování učitelů k žákům?

Graf č. 12

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu vyplývá, že reakce rodičů na hodnocení chování učitelů k žákům, je velice pozitivní. 5 rodičů hodnotí chování učitelů jako kladné, 6 rodičů odpovědělo, že se učitelé zajímají o žáky, 6 rodičů pochvaluje vřelý přístup učitelů k dětem a pouze 1 rodič si myslí, že jsou někteří učitelé nepříjemní.

Otázka č. 6 Setkali jste se s šikanou ve škole?

Tabulka č. 4

	Počet	%
Ano	1	95
Ne	19	5

Zdroj: Vlastní zpracování

19 respondentů na otázku výskytu šikany ve škole odpovědělo, že se s ní nesetkalo a pouze 1 respondent potvrdil výskyt šikany na škole.

Otázka č. 7 Souhlasíte s projekty a akcemi pořádané školou?

Graf č. 13

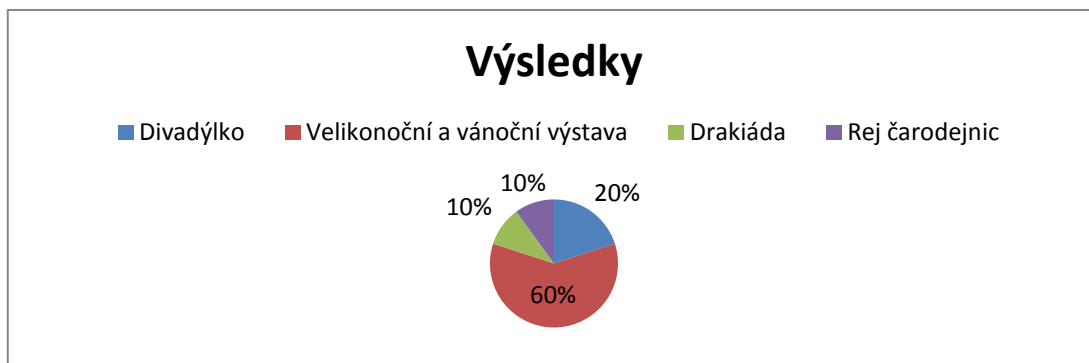

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 7 zjišťovala, zda souhlasí s projekty a akcemi pořádané školou. 19 rodičů (95%) odpovědělo kladně, 1 rodič (5%) záporně.

Otázka č. 8 Který projekt nebo akce se vám líbí nejvíc?

Graf č. 14

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je zřejmé, že se rodičům líbí různé typy akcí. 12 z dotazovaných označilo jako nejlepší akce velikonoční a vánoční výstavy, 9 rodičů se přiklání k Divadýlku, 2 rodiče k drakiádě a 2 rodiče k reji čarodějnic.

Otázka č. 9 Jak hodnotíte práci učitelů a vedení školy?

Graf č. 15

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 9 bylo zjišťováno hodnocení práce učitelů a vedení školy z pohledu rodičů. 10 z dotazovaných (50%) ocenilo profesionální přístup, 8 z dotazovaných rodičů (40%) oceňuje pozvání na různé akce a 2 rodiče (10%) si myslí, že je učitelé a vedení školy málo informuje o dění na škole.

Otázka č. 10 Doporučil(a) byste tuto školu i jiným rodičům?

Tabulka č. 5

	Počet	%
Ano	19	95
Ne	1	5

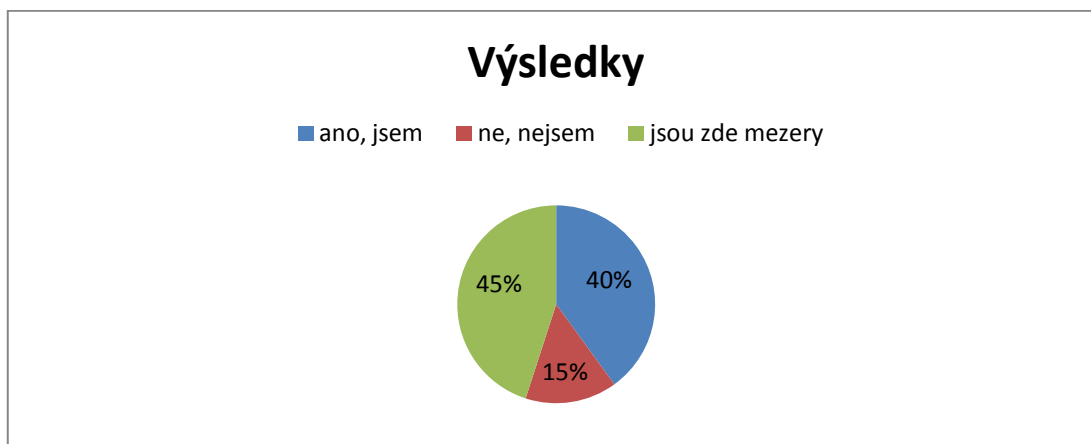
Zdroj: Vlastní zpracování

19 z oslovených rodičů by základní školu speciální doporučilo jiným uchazečům, pouze 1 rodič by naši školu nedoporučoval.

Výsledky dotazníkového šetření pro učitele

Otázka č. 1 Jste spokojeni s materiálním a technickým vybavením školy?

Graf č. 16

Zdroj: Vlastní zpracování

V první otázce jsem bylo od pedagogů zjišťováno, co si myslí o materiálním a technickém zázemí naší školy. 8 respondentů pokládá materiální a technické vybavení na naší škole za vyhovující, 9 respondentů si myslí, že jsou zde rezervy a 3 učitelé si myslí, že vybavení je nedostačující.

Otázka č. 2 Cítíte se dobře mezi kolegy v pedagogickém sboru?

Tabulka č. 6

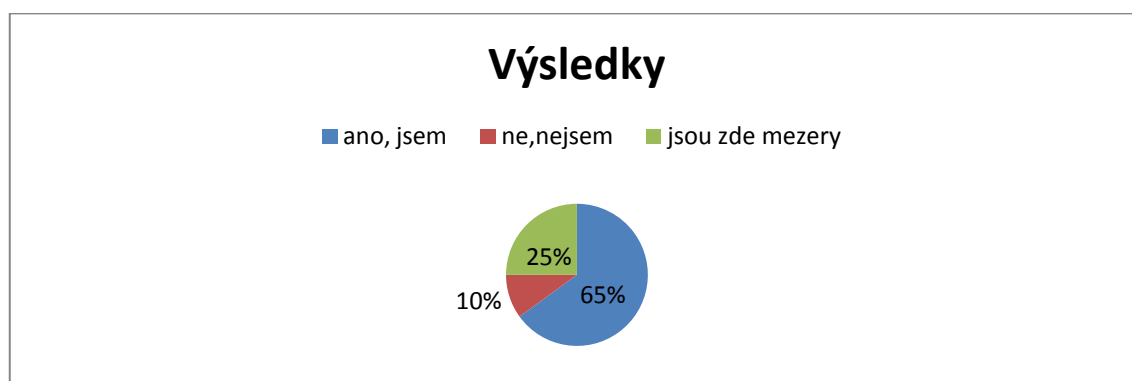
	Počet	%
Ano	10	50
Ne	10	50

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že polovina dotazovaných se cítí v pedagogickém sboru dobře a druhá polovina se cítí dobře pouze mezi některými kolegy.

Otázka č. 3 Jste spokojeni s vedením školy?

Graf č. 17

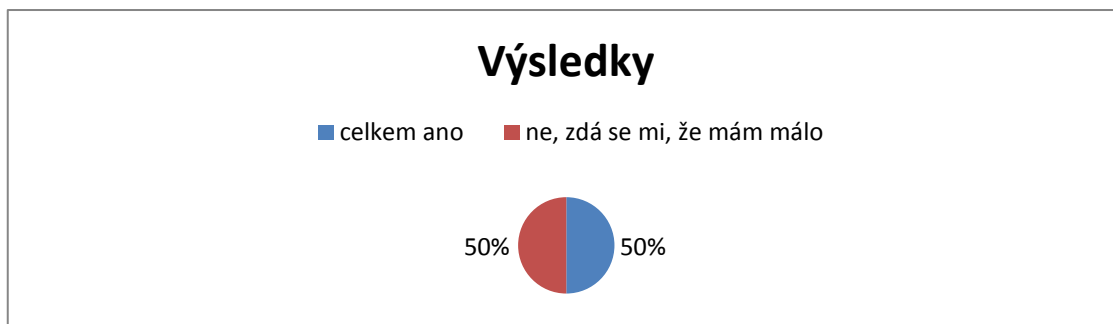

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce číslo 3 bylo zjišťováno, zda jsou pedagogičtí pracovníci spokojeni s vedením naší školy. 13 z nich odpovědělo ano, 2 pedagogičtí pracovníci odpověděli, že ne a 5 z dotazovaných odpovědělo, že v podstatě ano, ale jsou zde mezery.

Otázka č. 4 Jste spokojeni se svým platem?

Graf č. 18

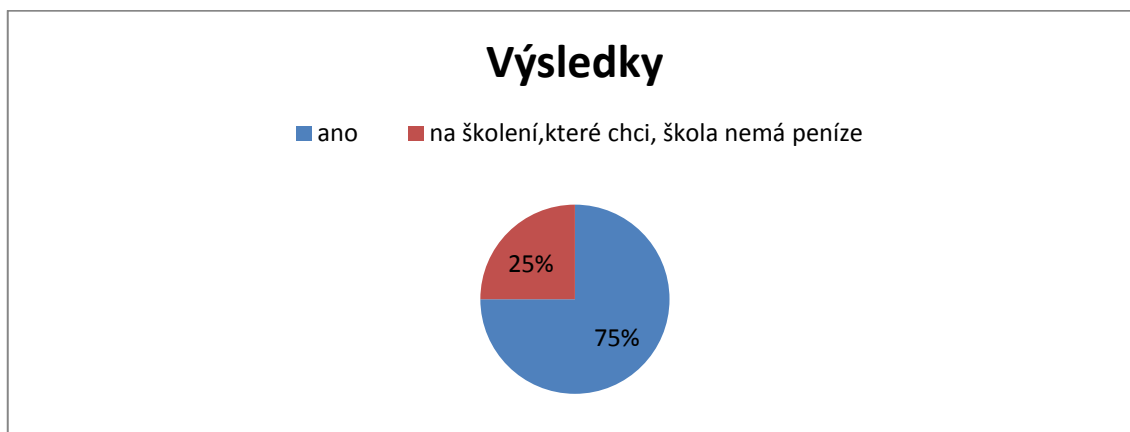

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku číslo 4, zda jsou učitelé spokojeni se svým platem, odpovědělo 10 učitelů, že celkem ano a 10 odpovědí bylo negativních s pocitem, že mají málo peněz.

Otázka č. 5 Umožňuje vám škola další vzdělávání?

Graf č. 19

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázkou číslo 5 bylo zjišťováno, zda jsou učitelé spokojeni s možnostmi dalšího vzdělávání. 15 z dotazovaných odpovědělo, že spokojeni jsou a chválí vedení školy za

možnost dalšího vzdělávání. Ostatních 5 dotazovaných je nespokojeno s tím, že na školení, které by chtěli absolvovat, škola nemá peníze.

Otázka č. 6 Máte svojí práci rád/a?

Tabulka č. 7

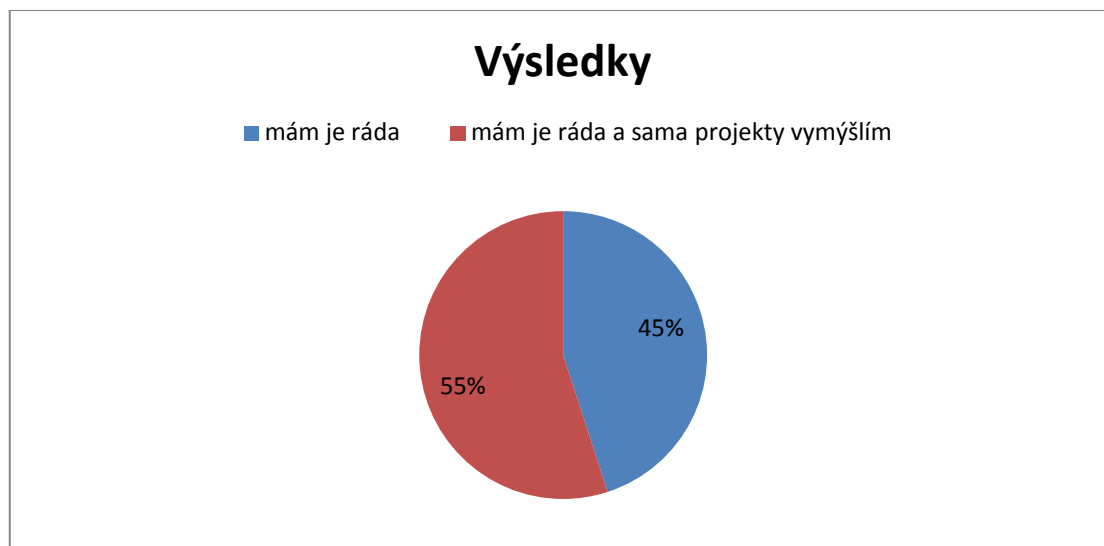
	Počet	%
Ano	20	100
Ne	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tohoto grafu je zřejmé, že všech 20 respondentů má ke své práci vztah a svoje zaměstnání mají rádi.

Otázka č. 7 Co si myslíte o projektech a akcích školy?

Graf č. 20

Při vyhodnocení otázky číslo 7 jsem se dozvěděla, že 9 učitelům se akce a projekty líbí a 11 z dotazovaných se nejen líbí, ale sami se do vymýšlení a pořádání projektů zapojují.

Otázka č. 8 Hodnotíte vztahy mezi učiteli a žáky jako přátelské?

Tabulka č. 8

	Počet	%
Ano	20	100
Ne	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že všichni respondenti hodnotí vztahy mezi učiteli a žáky za velice přátelské prostředí.

Otázka č. 9 Udržujete se svými kolegy vztahy i mimo školu?

Tabulka č. 9

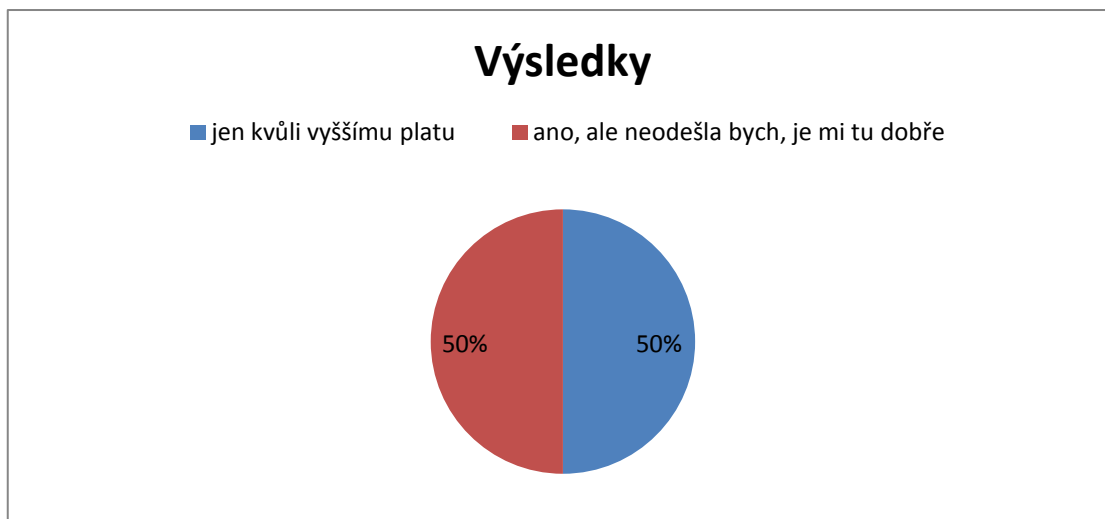
	Počet	%
Ano	20	100
Ne	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 9 se zaměřovala na vztahy mezi učiteli a na skutečnost, zda udržují učitelé vztahy se svými kolegy i mimo školu. Všichni respondenti uvedli, že se svými kolegy udržují přátelské vztahy i mimo výkon svého povolání.

Otázka č. 10 Zvažoval/a jste někdy odchod na jinou školu?

Graf č. 21

Zdroj: Vlastní zpracování

Poslední otázka dotazníku měla zjistit možná rizika odchodu učitelů na jinou školu. 10 z dotazovaných odpovědělo, že by odešly pouze za vyšším platem a 10 by neodešlo, protože věří, že je na naší škole dobré zázemí.

4.3.3 Souhrn a analýza výsledků výzkumu

Tématem tohoto výzkumu bylo školní klima. Jednotlivé aspekty ovlivňující školní klima byly zkoumány formou dotazníkového šetření u tří skupin respondentů – žáků, jejich rodičů a pedagogů. Právě tyto skupiny respondentů byly zvoleny z toho důvodu, že autorku práce zajímalo, zda mají učitelé podobné názory na zkoumanou problematiku jako ona, co upřednostňují žáci základní školy speciální, a jak se na školu dívají rodiče.

Pojetí školního klimatu vyvolává mnoho asociací. Z výpovědí vyplynulo, že většina dětí chodí do školy ráda, technické vybavení školy jim přijde vyhovující, mají ve třídě kamarády, vztahy mezi učiteli a žáky považují za přátelské a v případě

problému by se nebáli obrátit na třídní učitelku. Klima své třídy hodnotí jako přátelské prostředí a projekty školy mají rádi, především canisterapii, spaní ve škole, výlet na minifarmu, představení Divadýlko, výměnu hraček a charitativní koncert TV Nova Chceme žít s vámi.

Co se týče rodičů, tak ti oceňují práci učitelů, hodnotí jejich chování jako vřelé, se zájmem o děti a v případě problému se na ně neváhají obrátit. O dění ve škole se zajímají, i když někteří přiznávají, že ne v takové míře, jak by bylo potřebné. Akce a projekty školy vítají, především ty, kterých se mohou sami zúčastnit.

Z analýzy otázek pokládaných učitelům Základní školy speciální v Mostě vyplývá, že učitelé považují materiální vybavení školy za přiměřené, i když přiznávají určité mezery v této oblasti. Nedostatek financí je také důvodem, pro který by byli schopni odejít na jinou školu. Jinak jsou ve škole spokojeni, vztahy mezi nimi a žáky hodnotí jako přátelské a svou práci mají rádi. To, také potvrzuje fakt, že pořádají různé akce pro děti i v době svého volna.

Na základě všech výpovědí je možné potvrdit, že klima na této škole je pozitivní, učitelé dělají svou práci kvalitně a rodiče jejich přístup k dětem oceňují. Děti především vítají akce a projekty školy, které se pro ně vymýšlí a přátelské chování ze stran učitelů a vedení školy. Učitelé tyto akce dělají rádi, někdy i ve svém volném čase a dokonce i bez finančního ohodnocení, což svědčí o jejich osobním přístupu k dětem a snaze vytvořit pro žáky kvalitní prostředí.

Získané údaje z provedeného výzkumu svědčí o tom, že klima školy je vnímáno vcelku pozitivně a žádným způsobem nevybočuje z pásma běžných hodnot klimatu v českých základních školách.

ZÁVĚR

Je nezpochybnitelné, že kvalita sociálního klimatu ve třídách výrazně ovlivňuje jak učební výsledky žáků, tak také jejich postoje k učení a jejich motivaci. Z tohoto důvodu je velmi důležité vytvářet na školách a ve třídách pozitivní, zdravé klima, které bude založené na vztazích důvěry, respektování, porozumění a vzájemné spolupráci mezi učiteli a žáky. Právě díky takovému prostředí je možné předcházet nežádoucím pocitům ohrožení, strachu a stresů, které se v současnosti ve školách a ve vyučování objevují bohužel velice často.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké je klima Základní školy speciální v Mostě. Tato škola byla zvolena z toho důvodu, že autorka bakalářské práce zde již osm let pracuje. Svou práci má ráda a zajímal ji, jakým způsobem tuto školu vnímají jak její kolegyně, tak také žáci školy a jejich rodiče. Cílů práce bylo dosaženo.

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou hlavních částí. Teoretická část práce se zaměřuje na problematiku sociálního klimatu ve škole a ve třídě, kde byly vymezeny základní pojmy, týkající se této problematiky. Stručně zde bylo pojednáno také o faktorech, které klima ve třídě utvářejí a ovlivňují. V praktické části práce byla provedena případová studie základní školy speciální a také kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření vztahující se k problematice klimatu ve třídě a ve škole. Výzkumu se účastnily tři okruhy respondentů – žáci školy, rodiče žáků a pedagogičtí pracovníci.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že většina dětí chodí do školy ráda, technické vybavení naší školy jim přijde vyhovující, mají ve třídě kamarády, vztahy mezi učiteli a žáky považují za přátelské a v případě problému by se nebáli obrátit na třídní učitelku. Klima své třídy hodnotí jako přátelské prostředí a projekty školy mají rádi, především canisterapii, spaní ve škole, výlet na minifarmu, představení Divadýlko, výměnu hraček a charitativní koncert TV Nova Chceme žít s vámi.

Dále vyšlo najevo, že rodiče oceňují práci učitelů, hodnotí jejich chování jako vřelé, se zájmem o děti a v případě problému se na ně neváhají obrátit. O dění ve škole se zajímají, i když někteří přiznávají, že ne v takové míře, jak by bylo potřebné. Akce a projekty školy vítají, především ty, kterých se mohou sami zúčastnit.

Na základě všech výpovědí respondentů je také možné potvrdit, že klima na této škole je pozitivní, učitelé dělají svou práci kvalitně a rodiče jejich přístup k dětem oceňují. Děti především vítají akce a projekty školy, které se pro ně vymýšlí a přátelské chování ze stran učitelů a vedení školy. Učitelé tyto akce dělají rádi, někdy i ve svém volném čase a dokonce i bez finančního ohodnocení, což svědčí o jejich osobním přístupu k dětem a snaze vytvořit pro žáky kvalitní prostředí.

Získané údaje z provedeného výzkumu tedy svědčí o tom, že klima školy je vnímáno vcelku pozitivně a žádným způsobem nevybočuje z pásma běžných hodnot klimatu v českých základních školách.

Z bakalářské práce vyplývá, že pozitivní klima školy je pro žáky, jejich rodiče i pedagogy velmi důležité. Je tedy vhodné, aby učitelé pochopili, že jsou tvůrci klimatu a jejich profesionální přístup může ovlivnit budoucnost žáků. Klima na školách je dle názoru autorky této práce tím nejdůležitějším ukazatelem pro celkovou kvalitu školy a toto se snažila touto prací prokázat.

SEZNAM LITERATURY

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.

ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi. Příručka pro učitele*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-626-8.

FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1701-9.

HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-755-8.

HRABAL, V., MAN, F., PAVELKOVÁ, I. *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. SPN 4-11-17/1.

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

KOPŘIVA P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele – Cesty k lepšímu vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-022-7.

MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.

MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-5931-60-5.

PÍŤHA, P., HELUS, Z. *Návrh pojetí obecné školy*. Praha: Portál, 1993.

PROKOP, J. *Škola jako sociální útvar*. Praha: Univerzita Karlova, 1996. ISBN 80-86039-01-3.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

ŠVEC, V. *Klima školní třídy jako důležitý faktor efektivnosti výuky*. In *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno: MU Brno, 1997, s. 70-75. ISBN 80-120-1308-7.

VALÍŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Fotografie - Drakiáda

Příloha č. 3 Fotografie – Canisterapie

Příloha č. 4 Fotografie – spaní ve škole

Příloha č. 5 Koncert Chceme žít s vámi

Příloha č. 6 Fotografie - divadýlko

Příloha č. 7 Fotografie – velikonoční výstava

Příloha č. 8 Fotografie – výlet na minifarmu

Příloha č. 1 Dotazník

Dotazník

(žáci)

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Řáhová a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze. Dovoluji si tě oslovit za účelem zpracování mé bakalářské práce na téma „Klima speciální školy v Mostě“.

Jednotlivé varianty odpovědi zakroužkuj.

Dotazník je anonymní, jeho výsledky poslouží pouze pro zpracování praktické části mé bakalářské práce.

Děkuji za spolupráci.

Otázka č. 1 Chodíš rád/ráda do školy?

ano ne

Otázka č. 2 Myslíš si, že je materiální vybavenost školy dostačující?

ano ano, ale mohla by být lepší ne nedokážu posoudit

Otázka č. 3 Máš ve třídě kamarády?

ano ne

Otázka č. 4 Jaké jsou na škole vztahy mezi žáky a učiteli?

přátelské běžné žádné

Otázka č. 5 Myslíte si, že je učivo náročné?

je přiměřené není přiměřené myslím, že na nás mají učitelé vysoké nároky

Otázka č. 6 Můžeš se v případě problému obrátit na svou třídní učitelku?

Myslím, že ano ještě jsem problém neměl/neměla, tak nevím

Otázka č. 7 Jaké je klima ve vaší třídě?

Přátelské a klidné nepřátelské klima třídy nevnímám

Otázka č. 8 Jak vnímáš projekty a akce pořádané školou?

Jsou úžasné a baví mě Ne všechny se mi líbí

Otázka č. 9 Který projekt nebo akce se ti líbí nejvíc?

Canisterapie

Výlet na minifarmu

Spaní ve škole

Výměna hraček

Koncert „Chceme žít s vámi“

Divadýlko

Otázka č. 10 Co se ti na naší škole nelíbí?

Neupravená školní zahrada a hřiště spolužáci obědy

Dotazník (rodiče)

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Řáhová a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze. Dovoluji si Vás oslovit za účelem zpracování mé bakalářské práce na téma „Klima speciální školy v Mostě“.

Jednotlivé varianty odpovědi zakroužkujte.

Dotazník je anonymní, jeho výsledky poslouží pouze pro zpracování praktické části mé bakalářské práce.

Děkuji za spolupráci.

Otázka č. 1 Těší se vaše dítě do školy?

ano ne občas

Otázka č. 2 Myslíte si, že je vaše dítě ve škole přetěžované?

ano ne nevím

Otázka č. 3 Zajímáte se o dění ve škole?

ano ne ne jak bychom chtěli

Otázka č. 4 Můžete se s případnými problémy obrátit na třídní učitelku?

určitě ano ne

Otázka č. 5 Jak hodnotíte chování učitelů k žákům?

velice kladně

učitelé se o žáky zajímají

učitelé mají k žákům vřelý přístup

někteří učitelé jsou nepříjemní

Otázka č. 6 Setkali jste se s šikanou ve škole?

ano ne

Otázka č. 7 Souhlasíte s projekty a akcemi pořádané školou?

ano, líbí se mi ne všechny se mi líbí

Otázka č. 8 Který projekt nebo akce se vám líbí nejvíc?

Divadýlko

Velikonoční a vánoční výstava

Drakiáda

Rej čarodějnic

Otázka č. 9 Jak hodnotíte práci učitelů a vedení školy?

velice profesionální přístup

oceňuji pozvání na různé akce

malá informovanost rodičů

Otázka č. 10 Doporučil(a) byste tuto školu i jiným rodičům?

ano ne

**Dotazník
(učitelé)**

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Řáhová a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze. Dovoluji si Vás oslovit za účelem zpracování mé bakalářské práce na téma „Klima speciální školy v Mostě“.

Jednotlivé varianty odpovědi zakroužkujte.

Dotazník je anonymní, jeho výsledky poslouží pouze pro zpracování praktické části mé bakalářské práce.

Děkuji za spolupráci.

Otázka č. 1 Jste spokojeni s materiálním a technickým vybavením školy?

ano, jsem ne, nejsem jsou zde mezery

Otázka č. 2 Cítíte se dobře mezi kolegy v pedagogickém sboru?

ano ne

Otázka č. 3 Jste spokojeni s vedením školy?

ano, jsem ne, nejsem jsou zde mezery

Otázka č. 4 Jste spokojeni se svým platem?

celkem ano ne, zdá se mi, že mám málo

Otázka č. 5 Umožňuje vám škola další vzdělávání?

ano na školení, které chci, nemá škola peníze

Otázka č. 6 Máte svojí práci rád/a?

ano ne

Otázka č. 7 Co si myslíte o projektech a akcích školy?

mám je rád(a) mám je rád(a) a sama (sám) projekty vymýšlím

Otázka č. 8 Hodnotíte vztahy mezi učiteli a žáky jako přátelské?

ano ne

Otázka č. 9 Udržujete se svými kolegy vztahy i mimo školu?

ano ne

Otázka č. 10 Zvažoval/a jste někdy odchod na jinou školu?

jen kvůli vyššímu platu ano, ale neodešla bych, je mi tu dobře,

Příloha č. 2 Fotografie - Drakiáda

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 3 Fotografie – Canisterapie

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 4 Fotografie – spaní ve škole

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 5 Koncert Chceme žít s vámi

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 6 Fotografie - divadýlko

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 7 Fotografie – velikonoční výstava

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

Příloha č. 8 Fotografie – výlet na minifarmu

Zdroj: ZŠ speciální v Mostě

